

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 176 (7344)

3-cü Beynəlxalq Statistika Forumu başa çatıb

4

Nyu -Yorkdan dünyaya mühüm mesajlar!

2

Prezident İlham Əliyev: "Sülhün təkcə sözlərlə deyil, əməli
addımlarla təmin olunduğu bir dünya quraq"

Anım günü - tarix yazan qəhrəmanlarımıza böyük ehtiram!

27 Sentyabr
ANIM GÜNÜ

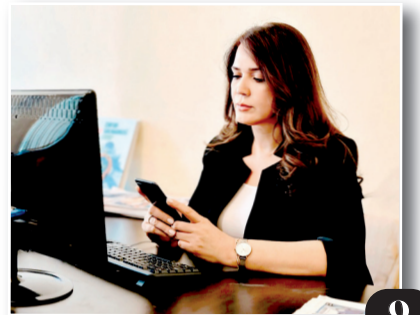
7

Bakıda tramvay yollarının çəkilməsi nələrə səbəb olacaq?

8

Haradasan,
ay qonşu?..

9

Bölgənin sülh gündəliyini
Azərbaycan yazır

10

Toylarda zəhərlənmə halları artır - SƏBƏB NƏDİR?

16

"Uşaqlarımızı artıq biz yox, cizgi filmləri tərbiyə edir"

16

Nyu -Yorkdan dünyaya mühüm mesajlar!

Böyük tərəqqi yolu keçən və Zəfər qazanan Azərbaycan beynəlxalq münasibətləri, diplomatik əlaqələri də uğurla inkişaf etdirir. Müasir dünyamızda dövlətlər arasında münasibətlərin yaranması, əməkdaşlığın möhkəmlənməsi, dünya birliyinin inkişafı sahəsində görülən işlər diqqətə layiqdir. Azərbaycan bir çox beynəlxalq təşkilatlarla yanaşı, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının da üzvüdür.

BMT Baş Məclisinin 1992-ci il martın 2-də keçirilmiş 46-cı sessiyasında Azərbaycanın bu təşkilata üzv olması ilə bağlı qətnamə qəbul edilib. BMT-nin Nyu-Yorkdakı iqamətgahı qarşısında təşkilatın 181-ci üzvünün - Azərbaycanın dövlət bayrağı qaldırılıb. 1992-ci il martın 6-da Azərbaycanın BMT yanında daimi nümayəndəliyinin fəaliyyətə başlaması ölkəmizin bu qurum ilə əməkdaşlığının qurulmasına əlverişli imkan yaradıb. Həmin ilin noyabrında isə, BMT-nin ölkəmizdə daimi nümayəndəliyi açılıb. Azərbaycanın BMT yanında daimi nümayəndəliyi, qısa müddətdə həm təşkilat, həm də onun ixtisaslaşdırılmış qurumları ilə siyasi, iqtisadi, elmi-texniki, mədəni və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq qurub.

BMT-yə üzv olduqdan sonra Azərbaycan dayanıqlı inkişafa dair müştərk öhdəliyimizə öz töhfəsini verməklə bərabər, BMT Nizamnaməsində təsbit olunmuş prinsip və məqsədlərə uyğun olaraq hərtərəfli və geniş

Prezident İlham Əliyev: "Sülhün təkcə sözlərlə deyil, əməli addımlarla təmin olunduğu bir dünya quraq"

kağız üzərində qaldı və heç vaxt icra edilmədi. "Ermənistan beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən heç bir sanksiyaya məruz qalmadığı üçün qətnamələrə nümayişkaranə şəkildə məhəl qoymadı", - deyən Prezident bildirib ki, 1992-ci ildə münaqişənin həlli üçün təsis edilmiş ATƏT-in Minsk qrupu isə öz missiyasını yerinə yetirə bilmədi: "Onun həmsədrləri beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini təmin etmək əvəzinə, status-kvonu qoruyub saxlamağa və münaqişənin dondurulmasına çalışdılar. Otuz ilə yaxın müddətdə davam edən səmərəsiz danışıqlardan sonra 2020-ci ildə Azərbaycan BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə uyğun olaraq, özünümüdafiə hüququndan istifadə etməyə məcbur oldu".

Azərbaycan uzun illər ərzində bu məsələni siyasi yollarla həll etməyə çalışdı. 30 ilə yaxın idi ki, Azərbaycanın beynəlxalq birlik tərəfindən tanınan tarixi torpaqları Ermənistanın işğalı altında idi. Bu işğal və etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində torpaqlarımızın 20 faizi işğal edilmiş və 1 milyon-dan çox azərbaycanlı məcburi köçkün, qaçqın vəziyyətində yaşayırdı. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsinə məhəl qoymayan Ermənistan öz işğalçı siyasətini davam etdirsə də Azərbaycanın güclü ordusu və Ali Baş Komandan, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasi iradəsi ilə işğal altında olan torpaqlarımızı düşmənlərdən təmizləyə bildik. Ölkəmizin son illərdə dinamik inkişafı, silahlı qüvvələrin büdcəsinin artması nəticəsində xalqımız öz torpaqlarına sahib oldu. "Ermənistan müharibə zamanı şəhərlərimizə və kəndlərimizə ballistik raketlər atdı, onları kasetli mermilərlə

əhatəli gündəlikdə fəal iştirakını davam etdirib. Bu səylər global səviyyədə də tanınıb və qəbul olunub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Nyu-Yorkda BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında iştirakı münasibətlərin yüksələn xətlə inkişafının nümunəsidir. Dövlətimizin başçısı BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasındakı çıxışı zamanı "Uzun illər ərzində mən bu kürsüdən Azərbaycana qarşı törədilmiş təcavüz, işğal

və ədalətsizlik faciələri barədə danışmışam. Bu gün isə qələbə və sülhə aparan uzun yolumuzdan, Azərbaycan tarixində yeni dövrdən, Vətən müharibəsi ilə işğala necə son qoyulduğundan, sülhü siyasi vasitələrlə necə təmin etməyimizdən danışacağam", - deyə bildirib. Otuz ilə yaxın müddətdə Azərbaycanın suveren ərazisinin təqribən iyirmi faizinin Ermənistanın hərbi işğalı altında qaldığını bildiren Azərbaycan Prezidenti Ermənistanın həyata keçirdiyi etnik təmizləmə siyasəti və hərbi cinayətlər

nəticəsində bir milyon azərbaycanlının öz yurd-yuvasından didərgin salındığını bildirib.

"AZƏRBAYCANIN ƏRAZİ BÜTÖVLÜYÜNÜ BEYNƏLXALQ HÜQUQA VƏ BMT TƏHLÜKƏSİZLİK ŞURASININ MÜVAFIQ QƏTNAMƏLƏRİNƏ UYGUN OLARAQ BƏRPA ETDİ"

Sülh və təhlükəsizlik istiqaməti üzrə Azərbaycan-BMT əməkdaşlığında ən ümdə məsələ Azərbaycanın ərazi bütövlüyü və suverenliyinə qarşı Ermənistanın güc tətbiqinə son qoyulmasına və ölkənin ərazi bütövlüyünün təmin olunmasına beynəlxalq dəstək əldə etmək olmuşdur. BMT beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin bərqərar edilməsi məqsədindən irəli gələrək, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə dair bir sıra qətnamə və sənədlər qəbul etmişdir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi dörd qətnamədə Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş ərazilərdən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılması tələb olundu. Bu qətnamələr yalnız

bombaladı, 100-dən çox günahsız mülki vətəndaşımızı qətlə yetirdi. Azərbaycan isə müharibəni beynəlxalq humanitar hüquqa tam riayət etməklə apardı. Biz mülki şəxslərin mühafizəsini təmin etdik, qeyri-hərbi infrastrukturunu hədəfə almaqdan çəkindik. 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Silahlı Qüvvələrimiz işğal altındakı əraziləri azad etdi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü beynəlxalq hüquqa və BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələrinə uyğun olaraq bərpa etdi", - deyə Azərbaycan Prezidenti bildirib.

44 günlük müharibə dövründə də erməni vandallığının, terrorunun acılarını da yaşadıq. Vətən müharibəsi dövründə dinc insanlara, mülki əhaliyə qarşı etdikləri əməllər, işğaldan azad olan torpaqlarımızı tərk edərkən törətdikləri yanğınlar erməninin faşist ideologiyasının təzahürüdür. Ermənistanın ötən əsrin 90-cı illərində olduğu kimi, Vətən müharibəsində də törətdikləri terrorçuluq dünyanın nüfuzlu nəşrlərində və sosial şəbəkələrdə yer aldı.

Ardı Səh. 3

Nyu -Yorkdan dünyaya mühüm mesajlar!

atılmışdır. Prezident İlham Əliyev səfərin nəticələrini "tarixi nailiyyət" kimi xarakterizə edərək, ABŞ ilə strateji tərəfdaşlığın qurulmasının Azərbaycan üçün böyük imkanlar və öhdəliklər yaratdığını vurğulamışdır. "Regional bağlantılar davamlı sülh istiqamətində baxışlarımızın əsasını təşkil edir. Vaşinqton Sammitinin mühüm nəticələrindən biri də Zəngəzur dəhlizindən maneəsiz keçidi təmin edəcək və regional bağlantıları möhkəmləndirəcək "Beynəlxalq Sülh və Rifah naminə Tramp Marşrutu"dur (TRIPP). Vaşinqton Sammiti, həmçinin Azərbaycan-ABŞ münasibətlərində yeni mərhələnin başlanmasına işarədir. Azərbaycanla Birləşmiş Ştatlar arasında Strateji Tərəfdaşlıq Xartiyasının hazırlanması məqsədilə Strateji İşçi Qrupunun yaradılması haqqında iki hökumət arasında Anlaşma Memorandumunu Prezident Donald Tramp ilə birgə imzaladıq. Bu, siyasi, iqtisadi, enerji, regional bağlantılar, müdafiə, təhlükəsizlik və digər sahələrdə tərəfdaşlıq üçün yeni üfüqlər açır", - deyə Prezident bildirib.

Səfər zamanı həmçinin ABŞ Prezidenti tərəfindən Azadlığa Dəstək Aktına 907-ci düzəlişin tətbiqi dayandırılmışdır. 1992-ci ildə qəbul edilmiş bu düzəliş Azərbaycanı ədalətsiz sanksiyalara məruz qoymuşdu və onun ləğvi ikitərəfli münasibətlərdə mənfi mirası aradan qaldırmaq baxımından rəmzi əhəmiyyət daşıyır. ABŞ Konqresinin 907-ci düzəlişi birdəfəlik ləğv etməsi ikili standartların mirasına son qoymaqla, Azərbaycanın global təhlükəsizlik və sabitliyə töhfə verdiyi bir dövrdə etimad və əməkdaşlığı möhkəmlən-

Əvvəli-Səh-2

Ermənistanın beynəlxalq konvensiyalara zidd topladığı silahlarla Gəncə, Tərtər, Mingəçevir kimi yerlərdə də mülki əhalinin kompakt yaşadığı ərazilərdə raket zərbələri endirməsi, Ermənistan hökumətinin təcavüzkar, terrorçu siyasətini bir daha ortaya qoymuş oldu. Döyüş meydanında sarı-sıdıcı məğlubiyyətə uğrayan Ermənistanın cəbhə xəttindən uzaqda yerləşən yaşayış məntəqələrini və mülki obyektləri hədəfə aldı.

"ƏRAZİ BÜTÖVLÜYÜNÜN VƏ SUVERENLİYİN QARŞILIQLI ŞƏKİLDƏ TANINMASI ƏSASINDA ERMƏNİSTANLA MÜNASİBƏTLƏRDƏ YENİ SƏHİFƏ AÇMAĞA HAZIR OLDUĞUNU BƏYAN ETDİ"

"2020-ci il noyabrın 10-u Ermənistanın kapitulyasiyası və təqribən 30 ilə yaxın işğaldan sonra Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası kimi tarixə düşdü", - deyən Prezident diqqətə çəkib ki, Azərbaycan Zəfər müharibəsindən dərhal sonra ərazi bütövlüyünün və suverenliyin qarşılıqlı şəkildə tanınması əsasında Ermənistanla münasibətlərdə yeni səhifə açmağa hazır olduğunu bəyan etdi. Azərbaycan beynəlxalq hüquqa əsaslanan beş təməl prinsip irəli sürərək, sülh müqaviləsi layihəsini təqdim etdi. Azərbaycan Prezidentinin vurğuladığı kimi, "Daha sonra layihə mətni üzrə 2022-ci ilin oktyabrından 2025-ci ilin yayına qədər davam edən danışıqlar prosesi bizim təşəbbüsümüzə başladı. Müxtəlif təxribatlara baxmayaraq, danışıqlar yalnız ikitərəfli əsasda aparıldığına, hər hansı bir kənar müdaxilə olmadığına görə müsbət nəticələr verdi. Bu il avqustun 8-də Vaşinqtonda, Ağ Evdə ABŞ, Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin iştirakı ilə Azərbaycanın və Ermənistanın xarici işlər nazirləri sülh müqaviləsinin mətnini parafladılar. Həmin gün Azərbaycan Prezidenti və Ermənistanın Baş naziri Birgə Bəyanat imzaladılar. ABŞ Prezidenti Donald Tramp da buna şahid qismində imza atdı. Bundan əlavə, Azərbaycan və Ermənistan artıq sülh prosesinə aidiyyəti olmayan köhnə mexanizmi kimi ATƏT-in Minsk qrupunun və əlaqədar strukturlarının bağlanması üçün birgə müraciət ünvanladılar. Beləliklə, sentyabrın 1-də ATƏT bu strukturların birdəfəlik bağlanması barədə qərar qəbul etdi".

"REGIONAL BAĞLANTILAR DAVAMLİ SÜLH İSTİQAMƏTİNDƏ BAXIŞLARIMIZIN ƏSASINI TƏŞKİL EDİR"

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 7-8 avqust 2025-ci il tarixlərində Amerika Birləşmiş Ştatlarına (ABŞ) işgüzar səfəri ikitərəfli münasibətlərdə və regional sülh prosesində yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirilir. ABŞ Prezidenti Donald Trampın dəvəti ilə baş tutan səfər çərçivəsində bir sıra mühüm sənədlər imzalanmış, tarixi qərarlar qəbul edilmiş və Azərbaycanın milli maraqlarının qorunması istiqamətində əhəmiyyətli addımlar

dirərdi. Azərbaycan Prezidentinin ABŞ-a səfəri zamanı əldə edilmiş razılaşmalar tarixi əhəmiyyət daşıyır.

Ümumilikdə, bu səfər Azərbaycanın global arenada mövqeyini möhkəmləndirmiş və Cənubi Qafqazda sabitlik və rifahın təmin edilməsinə töhfə vermişdir. Gələcəkdə Strateji İşçi Qrupunun fəaliyyəti və sülh sazişinin imzalanması bu nailiyyətləri daha da dərinləşdirəcəkdir.

44 günlük Vətən müharibəsində Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyəti, xalqımızın inamı və ordumuzun gücü qüdrəti ilə Zəfər tariximiz yazdıq. Ali Baş Komandanımızın rəhbərliyi ilə ordumuz Ermənistanla böyük zərbə vurdu və əzəli torpaqlarımız işğaldan azad olundu. Bu gün Azərbaycan işğaldan azad olunan torpaqlarımızda ücrəngli bayrağımızı dalğalanır. Azərbaycanın iqtisadi gücü, dinamik inkişafı işğaldan azad olunan ərazilərimizdə abadlıq-quruculuq işlərini sürətləndirir. Vaxtilə "Qarabağ Ermənistanıdır", - deyən Ermənistan rəhbərliyi öz məğlubiyyətini qəbul etməyə məcbur olmuşdur və 2020-ci ilin noyabrın 10-da kapitulyasiya aktı Ermənistan tərəfindən imzalandı. 2020-ci ilin noyabrın 10-da Azərbaycan Prezidenti, Rusiya Prezidenti və Ermənistan baş nazirinin birgə imzaladığı bəyanatla, 10 noyabr 2020-ci il tarixində Qarabağ münaqişəsi zonasında atəşin və bütün

hərbi əməliyyatların tam dayandırılması elan olundu. Bununla da Ermənistan-Azərbaycan Qarabağ münaqişəsinə son qoyulub. Bəyanata əsasən, Ağdam, Kəlbəcər və Laçın rayonları sülh yolu ilə Azərbaycana qaytarılıb. 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış Zəfərdən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin daimi diqqəti və nəzarəti altında işğaldan azad edilmiş ərazilərdə müasir şəhərsalma siyasətinə əsaslanan geniş tikinti-quruculuq işləri aparılır. "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı" və "İşğaldan azad edilmiş ərazilərin Ümumi planı"na əsasən Şərqi Zəngəzur və Qarabağ iqtisadi rayonlarında yerləşən yaşayış məntəqələrinin Baş planları hazırlanıb.

"BEYNƏLXALQ HÜQUQA ƏSASLANAN SÜLH VƏ İNKİŞAF, DÖVLƏTLƏRİN DAXİLİ İŞLƏRİNƏ QARIŞMAMA, QARŞILIQLI HÖRMƏT VƏ ƏMƏKDAŞLIQDIR"

Bu gün Azərbaycan xalqı rahat nəfəs alır. İşğal altında olan torpaqlarımız azad olunub. "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"nın icrası nəticəsində nəzərdə tutulan hədəf göstəricilərinə uyğun olaraq 2026-cı ilədək ərazilərdə görülməli işlər əhalinin təhlükəsizliyinin təmin olunmasına, eləcə də etibarlı, keyfiyyətli və dayanıqlı infrastrukturla təminatın həyata keçirilməsinə su, qaz, elektrik, istilik və s. infrastrukturun yenidən qurulmasına və s. yönəldilib. "Azərbaycan 2020-ci ildə Vətən müharibəsində Qələbədən dərhal sonra azad edilmiş ərazilərdə genişmiqyaslı yenidənqurma proqramına start verildi. Ermənistan işğal dövründə yüzlərlə şəhər və kəndimizi yerlə-yeksan etdi, 65 məscidi məqsədli şəkildə dağıtdı. Hərbi cinayətkarlar tərəfindən 30 ilə yaxın müddətdə idarə olunan Ermənistanın siyasəti bu idi. Biz isə yerlə-yeksan edilmiş kənd və şəhərləri yenidən qururuq. "Böyük Qayıdış" Proqramı çərçivəsində artıq 50 mindən çox insan azad edilmiş torpaqlarda yaşayır, işləyir və təhsil alır", - deyə Prezident bildirib.

Yeni reallıqlar yaradan bütöv və suveren Azərbaycan yeni dövrə qədəm qoyub. "Biz həm müharibəni udduq, həm də sülhü qazandıq. İşğala son qoyduq və bərpa işlərinə başladığımız. Ədalət zəfər çaldı, suverenlik möhkəmləndi və sülh de-facto təmin olundu. Biz bu müsbət təcrübəmizi paylaşmağa hazırıq", - deyən Azərbaycan Prezidenti qeyd edib ki, son illərdə əldə etdiyimiz nailiyyətlər yalnız Azərbaycanın qələbəsi və uğuru deyil. Bu, həm də beynəlxalq hüququn sona mütəlak üstünlük təşkil etməsinin sübutudur: "Bizim baxışlarımız aydındır. Bunlar beynəlxalq hüquqa əsaslanan sülh və inkişaf, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmama, qarşılıqlı hörmət və əməkdaşlıqdır. Gəlin, birlikdə ikili standartların aradan qalxdığı, ədalətin selektiv olmadığı, qanunun aliliyinə hörmət edildiyi, sülhün tək sözlərlə deyil, əməli addımlarla təmin olunduğu bir dünya quraq".

Zümrüd BAYRAMOVA

3-cü Beynəlxalq Statistika Forumu başa çatıb

statistika sistemlərinin müasirləşdirilməsi, institusional inkişaf tədbirləri, informasiya mühitində rəsmi statistikanın rolu, süni intellektin tətbiqi, smart-data texnologiyaları, məlumat integrasiyası və inklüziv data idarəçiliyi, generativ süni intellektin statistik hesabatların keyfiyyətini artırmaq imkanları, yoxsulluğun ölçülməsi, satınalma qabiliyyəti paritetlərinin hesablanması və onların sosial-iqtisadi təhlillərdə istifadəsi məsələləri diqqət mərkəzində olub.

“Milli Hesablar Sistemi 2025” (MHS-2025), “Əhalinin siyahıyaalınması – 2030 mərhələsi” mövzularında keçirilən sessiyalarda yeni MHS-2025 çərçivəsinin tətbiqi, dəyişikliklərin statistik praktikada əks olunması, rəqəmsal dövrdə siyahıyaalmanın yeni metodları, registr əsaslı sistemlərin üstünlükləri və süni intellektdən istifadənin imkanları ilə əlaqədar geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

“Dəyənliqlər İnkişaf Məqsədləri (DİM) üzrə statistika – yolun yarısı” mövzusunda həsr olunmuş sessiyada isə DİM-in monitorinq sahəsində görülən işlər, alternativ məlumat mənbələrinin bu prosesdə rolu, milli göstəricilərin müəyyənləşdirilməsi, statistik potensialın ölçülməsi və beynəlxalq müqayisələrin aparılması məsələləri ətrafında müzakirələr olub.

Bağlı mərəsimində Azərbaycan Respublikası Dövlət Statistika Komitəsinin sədri Tahir Budaqov və MDB Dövlətlərarası Statistika Komitəsinin sədri Konstantin Laykam çıxış edərək 3-cü Beynəlxalq Statistika Forumunun mühüm platforma kimi dünya ölkələrinin statistik sistemlərinin modernləşdirilməsi, müasir texnologiyaların tətbiqi, qarşılıqlı fikir və təcrübə mübadiləsi yolu ilə beynəlxalq səviyyədə vahid yanaşmaların formalaşdırılması və əməkdaşlığın genişləndirilməsi baxımından əhəmiyyətini vurğulayıblar.

Dövlət Statistika Komitəsi ilə Tacikistan Respublikasının Prezidenti yanında Statistika Agentliyi arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb

Sentyabrın 26-da Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsində “Statistikanın inkişaf perspektivləri: beynəlxalq layihələrin rolu” mövzusunda 3-cü Beynəlxalq Statistika Forumunun iştirakçıları ilə görüş keçirilib.

Görüş çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi ilə Tacikistan Respublikasının Prezidenti yanında Statistika Agentliyi arasında “Statistika sahəsində əməkdaşlıq haqqında Anlaşma Memorandumu” imzalanıb.

Memorandumu Dövlət Statistika Komitəsinin sədri Tahir Budaqov və Tacikistan Respublikasının Prezidenti yanında Statistika Agentliyinin direktoru Camshed Nurmaxmadzoda imzalayıblar.

Memorandumdan irəli gələn vəzifələrin icra olunmasının səmərəli nəticələr verəcəyinə - statistika sahəsində əməkdaşlığın təşviq və inkişaf etdirilməsi, beynəlxalq səviyyədə müqayisə edilə bilən və hər iki ölkənin sosial-iqtisadi vəziyyətini əks etdirən statistik məlumatlar mübadiləsinin genişləndirilməsi və iki ölkənin statistika qurumları arasında qarşılıqlı əlaqələrin möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcəyinə əminlik ifadə olunub.

27 sentyabr 2020-ci il: Birinci və İkinci Vətən müharibələrinin kəsişdiyi nöqtə

1988-ci il idi.

Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikaları İttifaqının tərkibində, yeni böyük imperiyanın buxovlarında əzilməkdəydi. Biz onda məktəbli idik. Ermənilərin xalqımıza qarşı soyqırımları, əzəli torpaqlarımızın vaxtilə onlara verilməsi haqqında çox məlumatımız var idi. Ancaq bizə elə gəlirdi ki, həmin hadisələr tarixin müxtəlif zamanlarında baş verib, bitib, artıq o cür hadisələr təkrarlanmaz. Axı ermənilərlə qonşu idik, gedirdilər, gəlirdilər... Azərbaycanın bütün şəhər, rayon, kəndlərində bizimlə birlikdə yaşayırdılar. Nə bilirdik ki, bu qonşuluqdan kənar olmuşlar yeni planlarla, yeni arzularla yaşayırlar. Elə həmin il sərhədlərimizdən gələn xəbərlər bütün həyatımızı alt-üst etdi. Ermənilər sərhəd rayonlarımızı atəşə tutur, insanlar qorxu, vahimə içərisində yaşayırdılar. Beləliklə, günlər keçdikcə xəbərlər bəzən səngiyir, bəzənsə yenidən gündəmə gəlir, hər kəsin diqqəti sərhədlərimizə yönəlirdi. Sən demə bütün bunlar qarşıda Birinci Qarabağ Müharibəsinin başlanması üçün görülən tədbirlər imiş...

Birinci Qarabağ Müharibəsi: satılmış torpaqlar, ordusuz xalq, böyük itkilə

Beləliklə, Birinci Qarabağ Müharibəsi başladı. Əgər 1988-1990-ci illər dağıntıları, şəxskələri, itkiləri ilə bu müharibənin başlanğıcı idisə, sonrakı iki il isə torpaqlarımızın bir-birinin ardınca ermənilər tərəfindən işğal olunduğu illər oldu. Niyə işğal olunurdu bu əzəli Azərbaycan torpaqları, səbəb nə idi? Bunun bir çox səbəbləri var idi. Birincisi, bu hələ iki əsr öncənin nəsihəti idi ki, ermənilər Azərbaycan torpaqlarında yerləşdirilməli, yerli əhali sıxışdırılıb aradan çıxarılmalıdır. İkincisi, artıq 1918-ci ildə olduğu kimi, xalqın müstəqillik qığılımlarının ələ keçirilməsi SSRİ-ni narahat etməyə başlamışdı. Bu respublikanı əldə, həm də əsərdə saxlamaq, eyni zamanda ermənilərin "Böyük Ermənistan" yaratmaq arzuları fonunda işğal siyasətindən daha əhəmiyyətli ola bilməzdi.

İşğal siyasəti isə çox da çətinliklə başa gəlmədi. Çünki ölkəmizə rəhbərlik edən, xalqını qoyub yadların sözünü dinləyən, xalqını, mənəviyyatını, namus anlamında olan torpağını yox, vəzifəsini düşünən ozamankı Azərbaycan rəhbərliyi ilə bu işdə əlbirlik asanlıqla başa gəlirdi. Qarabağlılar bütün bunlardan xəbərsizcə öz torpaqlarını qorumağa çalışarkən, ölkəmizin digər yerlərindən onlara köməyə gedənlər canlarını bu torpaqlar yolunda qurban verərək, sən demə, o torpaqlar çoxdan satılıbmış. Bu səbəbdən də orada döyüşənlərə heç bir yardım, köməklik göstərilmirdi. Bütün bunları sonradan torpağından didərgin salınanlar, zorla qovulanlar, köçürülənlər, hansı ki, o döyüşlərdə iştirak etmişlər, onlar etiraf edirdilər. Etiraf edirdilər ki, dəfələrlə yardım edilməsi tələbinə baxmayaraq rəhbərlik susurdu.

Adı var, özü yox orduya sahib idik. SSRİ Azərbaycanda güclü ordunun formalaşmasına əslə maraqlı deyildi. Çünki bizim ordumuzun olması ona sərf etmirdi. Bu, böyük bir siyasətin nəticəsi idi ki, ordumuz o səviyyədə saxlanılırdı. Bunu o dövrlərdə əsgəri xidmətdə olub, fəhlə batalyonlarında xidmətini başa vuran övladlarımızın da simasında yaxşı görmüşdük, öz-özlüyümüzdə təsdiq etmişdik. Ordumuz bizdən tonlarla neft mənimləyənlərin əvəzində bizə verdikləri müasirlikdən əsər-əlaməti olmayan köhnə silah, sursat, texnika yığnağı idi. Bu isə möhkəm silahlandırıb üstümüzdə gəndərlikləri qonşu erməninin qarşısında bizi aciz vəziyyətinə salmaqdan başqa bir şey deyildi.

O zaman işğal olunan Şuşa, Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Zəngilan, Füzuli, Xocalı və bunlar kimi digər rayonlarımızın əhalisi düşmənin qarşısına ov silahı, təsərrüfat alətləri ilə çıxırdılar. Nə edəcəkdilər o qədər güclü silahlanmış erməniyə? Bizim rəhbərlik necə? Bilə-bilə ki, torpaqları satıb, heç bir köməklik də göstərməyəcək, ermənilər isə ən müasir

silahlarla silahlanıblar, 5 ilə qədər əsgəri xidmətdə saxladığı əsgərləri də, o torpaqların dinc sakinlərini də gözünü belə qırpmadan qırğına verirdi. Bilə-bilə insanlarımızın məhvinə, şəhid olmasına, yaralanmasına şərait yaradırdı.

Elə bu səbəbdən də Birinci Qarabağ Müharibəsində itkilərimizin sayı çox oldu. Prezident cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: "Birinci Qarabağ müharibəsində şəhidlərimiz olub, bu günə qədər 4 minə yaxın insan itkin düşmüş hesab olunur. Aydın məsələdir ki, onlar həyatda deyil, həyatını itiriblər və ümumiyyətlə, 15 mindən çox şəhidimiz olubdur. Buna baxmayaraq, torpaqlarımız da əldən gedib".

Çünki o müharibə sadəcə insanların öz ata-baba yurdlarını qorumaq müharibəsi idi. Nəticə etibarilə isə o qədər torpağı itirdik, soydaşlarımız bir qərinəyə qədər qaçqın, köçkün, didərgin adlarını daşımalı, ölkənin şəhər və rayonlarına sığınaraq bu çətin həyatı yaşamağa başladılar.

30 il Qarabağsız

Bəli, ötən 30 ilin başlanğıcında edilən böyük səhvlə düz otuz il Qarabağsız yaşamaqlı oldu qarabağlılar. Qurulu evlərini, əzizlərinin məzarlarını, həyat-bacalarını, həyat dolu mal-heyvanlarını, toyuq-cücələrini, bar üstündə saysız-hesabsız ağaclarını, ən əsası isə torpaq ətrini geridə buraxıb didərginə, köçkünə, qaçqına çevrildilər. Müharibədən sonrakı ilk illərdə şəraitəzlər evlərdə, çadır şəhərciklərdə olmanın çətinlikləri ilə qarşılaşdılar. Sonrakı illərdə onlar üçün hərtərəfli şərait yaradıldı, problemləri dövlətimiz tərəfindən diqqətdə saxlanıldı. Lakin onların yurd təşnəsi hələ sızılamaqda, torpaqlarına qovuşmaq istəkləri içlərini göynəltməkdə idi. Dünyasını dəyişən yüzlərlə insan oldu 30 ildə. Ürəkləri yurd eşqi ilə parça-parça olmuş insan. Bir daha torpağının ətrini duymayan, əzizinin qəbrini ziyarət edə bilməyən, üreyi nisgilli, qərrib məzarlı insanlar...

Qarabağı bir daha görə bilməyən insanlar... O torpaqlara bir daha ayağı dəyməyən insanlar. O bulaqların suyundan içə bilməyən insanlar. Qarabağ yalnız yuxularında onların olan insanlar...

İnsanlar o taleni yaşamağa vadar edilməmişdi. Nə idi onların günahı? Kimlərsə vəzifə kürsüsünə qurban getmiş, doğma evindən illərlə ayrı düşmüş, sinəsinə dağ çəkilməmiş, ata-qardaşını, övladını müharibənin alovlarına qurban vermiş, ən əsası isə torpağı-namusu, şərefi əlindən almış insanların yaşadığı acıların cavabını kim verəcək? Əlbəttə, torpaqları gözüyümülsatanlar verəcək. Həm də tarix qarşısında verəcəklər buna cavab. Dünya durduqca övladları, nəvə-nəticələri, kötlülərinin hər birindən ata-babalarının səhvi soruşulacaq. Onlar buna cavab verməli olacaqlar. Utanacaqlar, xəcalət çəkəcəklər, hansı nəslin davamçıları olduqları üçün hər zaman bu üz qarasını daşıyacaqlar. Qoy tarix və zaman onların qiymətini də, cavabını da özü versin.

İkinci Qarabağ Müharibəsi: dövlət-xalq birliyi, güclü ordu, ZƏFƏR

Ümummilli Liderimiz Heydər Əliyevin ölkəmizdə ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişindən sonra artıq işğalına son qoyulan torpaqlarımızın geri alınması da ötən illərdə hər gün həllini gözləyən məsələ olmuşdu. Torpaqlarımızın geri qaytarılmasının danışıqlar yolu ilə mümkün olmazsa, müharibə yolu ilə olacağını söyləyən Ulu Öndərin davamçısı Prezident cənab İlham Əliyevin də ölkəmizə rəhbərlik etdiyi illərdə bu məsələ fəaliyyətinin əsas istiqaməti oldu. 17 il ərzində beynəlxalq təşkilatlara müraciət edildi, onlar Azərbaycanın haqq səsinə səslərməyə, ədalətsizliyə son qoymağa çağırıldı, erməni xisləti, yalanı dünyanın mötəbər kürsülərindən ifşa edildi.

Ötən illər ərzində dövlət-xalq birliyi ölkənin hərtərəfli inkişafına səbəb oldu, xüsusilə

İqtisadiyyatımız gücləndi, bu isə güclü ordunun yaranması ilə nəticələndi. Hər il dövlət büdcəsindən ordumuzun inkişafına ayrılan vəsait müasir təchizat məsələlərinin həlli oldu ki, bunun 2020-ci ilin sentyabr ayının 27-dən noyabrın 10-dək davam edən İkinci Vətən müharibəsində şahidi olduq. Həm də tək biz yox, bütün dünya şahidi oldu ki, Azərbaycan nəyə qadir imiş.

44 günlük müharibədə əldə etdiyimiz Zəfərə gənclərimizin sayəsində nail olduq. Bu isə ötən illərdə ölkəmizdə gənc nəslin düzgün yetişdirilməsinin, onların vətənpərvər ruhda böyüməsinin nəticəsi idi. Vətənin harayına səslənən, sinəsini Vətən yolunda siper edən, ölümün gözüne dik baxan gənclərimiz bu xalqa qələbənin şiriniyini daddırdı. Onlar Ali Baş Komandanın ətrafında sıx birləşərək planlı şəkildə-az itkisiz və qısa vaxtda torpaqlarımızı qəsbkarlardan geri aldılar. Dövlətimizin başçısının dediyi kimi: "...İkinci Qarabağ müharibəsində şəhidlərimiz az olub. Halbuki, hər bir şəhidin həyatı təkrarolunmazdır, əvəzolunmazdır. Ancaq əməliyyatlar aparılan zaman vacib şərtlərdən biri də o idi ki, itkilərimiz az olsun və torpaqlarımız da geri qayıtdı".

Bəli, bütün dünyanın şahidi olduğu həmrəyliyiylə, yaşından asılı olmayaraq yüksək vətənpərvərliyiylə, 1990-cı illərdə müqayisəyəgəlməz ordumuzla, ən əsası isə qüdrətli sərkərdəmizlə Qarabağda Zəfər qazandıq.

Zəfərimiz Birinci Vətən müharibəsi ilə İkinci Vətən müharibəsinin fərqi ortaya qoydu

Bu Zəfər Birinci Qarabağ Müharibəsində niyə uduzduq, niyə o qədər şəhid verdik suallarına cavab oldu. İkinci Vətən müharibəsində qələbəmizin səbəbini izah etdi. Nəticə etibarilə Zəfərimizin əldə olunmasında Vətən sevgisi əminin dayandığını göstərdi. Bu Zəfərlə o illərdə ölkə rəhbərliyinin sevgisizliyi fonunda böyük Vətən sevgisini ölkəmizə rəhbərində gördük. Həm də onun sonsuz olduğunu gördük. Bu sevgi bölünüb torpaqlarımıza paylananda isə onların hər birinin azad olunması, anası Azərbaycana qaytarılması, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpasının böyük arzu olduğunu gördük. Gördük ki, ölkəmizin rəhbəri bütün gücü ordu quruculuğuna, dünyanın fikrini Qarabağa yönəltdi. Qarabağın geri alınması üçün illərlə iş apardı. Dünyaya üz tutdu, torpaqlarımızın dinc yolla, qan tökülmədən alınmasına çalışdı. Lakin buna nail olmayanda müharibə yolu ilə düşməni yerində oturtmasını, diz çökdürməsinə də gördük.

Əgər Birinci Vətən Müharibəsində 15 mindən çox şəhidimiz olmuşdursa, İkinci Qarabağ Müharibəsində 3 minədək şəhidimiz oldu. O qədər şəhidlə əldən gedən torpaqlar geri alındı. Bu, müharibənin planlı şəkildə aparılmasının, güclü ordunun, orduya bacarıqla, səriştə ilə rəhbərliyin göstəricisi, yazılan şanlı tarixdir. O tarix ki, vərəqləndikcə, hünərdən, qeyrətdən, namusdan, ləyaqətdən, vətənpərvərlikdən, həmrəylikdən söhbət açacaq. Minlərlə şəhidi olan Birinci Vətən müharibəsi isə bu tarixin səhifələrinə əliyalın insanların hünəri ilə yanaşı, həm də xalqına xəyanət edən rəhbərlərin adı, pis əməlləri ilə yazılıb. Bax, Zəfər bunları ortaya qoydu.

Biz müzəffər xalq kimi yaşayırıq

Bu gün ölkəmizdə həm Birinci, həm də İkinci Vətən Müharibəsi şəhidlərinin və qazilərinin qiymətləndirilməsi, adlarının əbədiləşdirilməsi, ailələrinə və qazilərə göstərilən diqqət, dövlətimiz tərəfindən onların hər birinin övlad qayğısı ilə əhatə olunması insanda qürur yaradır. Bunun özü də dünyaya bir mesajdır. Mesajdır ki, bizim Vətənimiz, torpağımız nə qədər əzizdirsə, övladlarımız da o qədər dəyərlidir. Həyatını torpaq uğrunda qurban verən, sağlamlığını Vətən üçün fəda edənlər əbədi bir sevgiyə layiqdirlər. Çünki onlar bu sevgiləri ilə yanaşı, həm də böyük bir xalqa müzəffər xalq kimi yaşamağı nəsib ediblər. Prezident cənab İlham Əliyevin dediyi kimi: Mən yenə də deyirəm, ömrün əvvəli də, sonu da var, heç kim həyatda əbədi qalmır. Amma şəhid olmaq, bu, doğrudan da xalq qarşısında, tarix və gələcək nəsillər qarşısında böyük xidmətdir. Şəhid əbədi qalır, əməyi və qəhrəmanlığı əvəzolunmazdır. Çünki canını fəda edir ki, torpaqlar azad olsun və ədalət bərpa olunsun, xalqımızın ləyaqəti bərpa olunsun. Çünki otuz il torpaqlarımız işğal altında qalıb və xalqımız mənəvi əzablar çəkib... Biz artıq ilyarımdır ki, müzəffər xalq kimi yaşayırıq. Əvvəllər torpaqları işğal edilmiş xalq kimi yaşamışıq.

Bəli, artıq bu il şanlı qələbəmizin 5-ci ildönümünü qeyd edirik. 27 sentyabr 2020-ci il İkinci Vətən müharibəsi ilə Birinci Vətən müharibəsinin kəsişmə nöqtəsi oldu.

Bu şanlı tarix xalqın torpağının-şərəfinin, ləyaqətinin özünə qaytarmaq üçün çıxdığı bir yol oldu. Bu yolu 30 illik bir zaman kəsiyi 90-cı illərin ağrı-acısı, kədəri-ələmi ilə bağlayırdı. Birincinin işğalını İkinci Zəfərə çevirdi. Birincinin acı göz yaşlarını İkinci sevinc göz yaşlarına çevirdi. Və 270 ildən sonra tariximizin səhifələrinə qan tökülsün torpaq almaq, ərazi bütövlüyünü bərpa etmək kimi qürurlu sətirləri yazdı.

27 sentyabr 2020-ci il. Bu tarix həm də hər iki müharibədə həyatını itirən şəhidlərimizin qisasına aparan yol oldu. Qürur duyuruq ki, biz qalib xalqıq və torpaqlarımızı geri almaqla həm də ıffət və izzətimizin ucaldığını sübut etdik.

Matənət Məmmədova

“Prezident İlham Əliyevin çıxışı Azərbaycanın strateji prioritetlərini ortaya qoydu”

“Prezident İlham Əliyevin BMT Baş Assambleyasında etdiyi çıxış Azərbaycanın müharibədən sonrakı diplomatik mövqeyini və strateji prioritetlərini aydın şəkildə ortaya qoydu”. Bu barədə SİA-ya açıqlamasında politoloq Züriyə Qarayeva deyib.

Onun sözlərinə görə, burda diqqəti çəkən əsas məqam, Azərbaycanın yalnız regional sabitlik üçün deyil, həm də global təhlükəsizlik və inkişaf üçün etibarlı tərəfdaş rolunda çıxış etməsidir. “Müharibədən sonra Ermənistanla münasibətlərin normalaşdırılması istiqamətin-

də atılan addımlar, sülh müqaviləsinin paraflanması və Minsk qrupunun ləğvi regionda otuz ilə yaxın davam edən qeyri-müəyyənliyin aradan qalxdığını göstərir. Bu isə beynəlxalq ictimaiyyət üçün münasib sülh yolu ilə həllinə dair praktik model kimi əhəmiyyət daşıyır.

Regional təhlükəsizlik baxımından Azərbaycan həm geosiyasi, həm də geo-iqtisadi mövqeyini gücləndirərək yeni əməkdaşlıq formatlarını təşviq edir. Xüsusilə “Tramp Marşrutu” kimi layihələr Cənubi Qafqazı global ticarət və nəqliyyat

şəbəkələrinin mühüm həlqəsinə çevirə bilər. Bu təşəbbüslər Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinə müsbət təsir göstərməklə yanaşı, regiondakı digər aktorların qarşılıqlı inteqrasiyasına da töhfə verir və beynəlxalq sabitlik üçün əlavə zəmanət yaradır.

Enerji məsələlərində Azərbaycanın mövqeyi beynəlxalq ictimaiyyət üçün strateji xarakter daşıyır. Prezidentin çıxışında vurğulanan qaz ixracı, boru kəmərlərinin şaxələndirilməsi və yeni enerji bazarlarına inteqrasiya ölkənin Avropanın enerji təhlükəsizliyində əsas oyunçulardan birinə çevrildiyini təsdiqləyir. Bununla yanaşı, bərpa olunan enerji mənbələrinə investisiyalar Azərbaycanın yaşıl keçidə sadıqlığını nümayiş etdirir və global iqlim gündəminə uyğunluğunu ortaya qoyur. İqlim məsələlərinə dair təqdim olunan mövqelər Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə liderlik iddiasını daha da möh-

kəmləndirir. COP29-a ev sahibliyi və “Bakı Maliyyə Hədəfi”nin qəbul olunması inkişaf etməkdə olan ölkələrin səsinə eşitdirməklə daha ədalətli iqlim maliyyələşdirməsi mexanizminə mühüm töhfə verdi. Bu, Azərbaycanın yalnız enerji istehsalçısı deyil, həm də global iqlim proseslərinin formalaşdırıcısı rolunda çıxış etməsini təmin edir. Nəticə etibarilə, Prezident İlham Əliyevin çıxışı Azərbaycanın beynəlxalq ictimaiyyət qarşısında təqdim etdiyi strateji vizyonun çoxşaxəli olduğunu göstərdi. Sülh təşəbbüsləri regionda dayanıqlılığa zəmin yaradır, enerji və iqlim siyasəti isə Azərbaycanın global miqyasda məsuliyyətli və etibarlı tərəfdaş statusunu möhkəmləndirir. Bu baxımdan, çıxış həm region, həm də dünya üçün strateji əhəmiyyət daşıyan mesajlarla zəngin idi”.

Günel Fərzəliyeva

Lale Mehrali

Ölüm son deyil

Günə kədərli xəbərlə başlamağa alışırıq sanki, böyük təəssüf hissi ilə işləməyə, gün boyu nakam köçən tanışımızı xatırlayaraq kədərlənməyə də həmçinin. Ölüm yaşı cavanlaşıb, gəncəlaşıb, uşaqlaşmış. Ölüm bizdən öləcəyinə ehtimal verməyəcəyimiz insanları alıb aparır. Dünyəni söhbət-ləşdiyimiz, dəyə-gülə ayrıldığımız adamlar axşam yatır, şəhər oyanmır. Qəfil qəzaya tuş gələn nə qədər insan ayrılır aramızdan. Xəstəliyindən bixəbər olduğumuz dostlarımız çoxalır, sizcə də elə deyil? Uzun illərdir tanıdığımız insanların aylardır xəstə olduğunu, amma hamıdan gizlətdiyini öyrənəndə o artıq bu dünyadan getmiş olur. Dünyəni vurdular, bu gün yox...

Ölümün mütləq son və yeni başlanğıc olması barədə çox yazılıb, həqiqi ruhi biliklər, böyük filosoflar, mütəfəkkirlər bu barədə şərhlər verib. Ölüm yox olmaq deyil, yenidən doğulmaqdır. Əgər təsadüfi kimdənsə “ölümdən qorxursanmı?”, - deyə soruşsaq cavabı bəllidir: “qorxuram”. Çünki ölüm bilinməzdir, namələumdur, gedib görmədiyimiz, tanımadığımız yerdir. Biz ölümdən sonrakı qeyri-müəyyənlikdən qoruruq. İllərlə bizə aşılana cəhənnəmdən, qır qazanından, qəbir əzabından, ölüm anında yaşaya biləcəklərimizdən qoruruq.

Bizə həqiqi ruhi biliyi, ölümün son olmadığı, ölümün, əslində, qurtuluş olduğunu izah etmədilər, elm və dinlər bir-biri ilə boğuşmaqdan buna fürsət tapmadı. İnsan yaranışının hər dövründə ilahi inanca, ümidə, sığınmaya, inanmaya, işığa ehtiyac duyub. Dinlər və ruhi biliklər də məhz bu ehtiyacdən yaranıb. Din ruhi bilik verməlidir və əgər bunu bacarmırsa məhvə məhkumdur. Din Tanrıdan, yaradılandan, ruhdan bəhs etməlidir, insanlara bu haqda bütün suallarını cavablamaq biləcək dərinlikdə olmalıdır. Din Tanrı qatından danışmalıdır, Tanrını təsvir etməlidir, onun dərgahının özəlliklərindən bəhs etməlidir.

Din qorxu və xof aşılamamalıdır, din ibadət etməyəni qır qazanında, cəhənnəm odunda yanmaq ilə hədələməməlidir. Din ibadət edənin maddi həzlər vəd etməməlidir, mömin olana süd çayı kənarında qızıl taxt boyun olmamalıdır. Ömrünü ibadətə həsr edən həqiqi möminə 40 mələikə verəcəyi barədə şübhələndirməməlidir. Axı bütün bunlar maddi həzrdir, əgər din öz mömin bəndəsinə bunları vəd edərsə, bu, o deməkdir ki, sən Tanrı qatına layiq deyilsən. Axı o maddi deyil, ruhi bilik axtarırsansa bu vədlərə aldanmamalısan.

Ölümdən qorxmayan insanlar kamilləşmiş insanlardır. Kamillik təhsillə, savadla olmur, ömrü boyu yaşadığı kənddən çıxmayan, amma kamilliyyəni ən uca nöqtəsinədək yüksələn insanlar bilir ölümün qorxulu olmadığını. Biz, əslində ölümdən yox, əzizlərimizi tərk edib getməkdən qoruruq. Sevdiklərimizi bir daha görə bilməməkdən, onlara toxuna bilməməkdən qoruruq. Axı sevgimizi toxunmaqla, tumarlamaqla, öpməklə, qucaqlamaqla göstəririk adətən. Biz sevgimizi maddi həzlər üzərində qururuq, çünki insanlar maddi olmayan heç nəyə inanmır. Yüz dəfə “sevirəm” de, sevdinin tumar gözləyir. Bilmirik axı, həzlər maddi olduqca insanlar cılızlaşır.

Ölümdən sonra da ölməmək üçün yaxşı insan olmaq şərtidir. Çox rastlaşırıq, biri rəhmətə gedir, arxasınca rəhmət yerinə, lənət oxuyurlar. Amma ölümünə elliklə üzüldüyümüz, kədərləndiyimiz insanlar da çoxdur - evindən yox, elindən gedən insanlar. Ölümün də şərəfli gözdür. Ölümündən sonra da yaşayan insanlar çox olaydı kaş...

“İmmun sistemi orqanizmin ən güclü müdafiə mexanizmidir”

“İnsan hər gün fərqi varmadan minlərlə virus, bakteriya və digər mikroorqanizmlə təmasda olur. Bəs necə olur ki, hər dəfə xəstələnmirik? Cavab sadədir: immunitet sistemi sayəsində. İmmun sistemi – orqanizmin ən güclü müdafiə mexanizmi, sağlamlığımızın əsas sütunudur. İmmun sistemini bədən “ordu”su adlandırmaq olar. Bu ordu müxtəlif “əsgərlərdən” – ağ qan hüceyrələrindən, limfa düyünlərindən, dalaqdan, sümük iliindən və xüsusi qoruyucu molekullardan ibarətdir. Onların hər biri yad mikrobları tanıyır, məhv edir və gələcəkdə həmin təhlükəni yadda saxlayaraq təkrar

hücum zamanı daha sürətli reaksiya göstərir”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında infeksiyolog, ailə həkimi Fidan Həsəni deyib. Güclü immunitet sistemi infeksiyaların qarşısında bədənə əsas silahdır: “Onun rolu bir neçə istiqamətdə özünü göstərir: Patogen orqanizmə daxil olduqda güclü immunitet sistemi dərhal müdaxilə edir və xəstəliyin başlamasına imkan vermir. Güclü immunitet sistemi olan şəxslərdə grip, soyuqdəymə, hətta bəzi virus infeksiyaları daha yüngül keçir və tez sağalma müşahidə olunur. İmmuniteti zəif şəxslərdə sadəcə infeksiya belə pnevmoniya və ya sepsis kimi ağırlaşmalara

səbəb ola bilər. Sağlam immunitet sistemi peyvəndlə verilən zəifləmiş və ya inaktiv mikrobu “tanıyır”, yadda saxlayır və real təmas zamanı onu tez bir zamanda məhv edir. İmmunitetin zəiflədiyini göstərən əlamətlər bəs hansılardır?

Tez-tez xəstələnmək (il ərzində 4–5 dəfədən çox soyuqdəymə, grip), xəstəliklərin uzun çəkməsi və ya ağırlaşması, yaraların, xırda zədələrin gec sağalması, daim halsızlıq, yorğunluq, yuxu keyfiyyətinin pozulması, ağızda tez-tez aftaların əmələ gəlməsi və göbək infeksiyalarına meyillilik, dəri problemləri və ya saç tökülməsinin artması, allergik reaksiyaların çoxalmasıdır.

İmmunitetimizin qüvvətini necə artırmaqla? - Düzgün qidalanma və balanslaşdırılmış qidalanma – meyvə, tərəvəz, balıq, qoz-fındıq, süd məhsulları və tam taxıllar immunitet sistemini gücləndirir. Kifayət qədər yuxu – hər gecə 7–8 saat yuxu immunitet hüceyrələrinin bərpası üçün vacibdir. Fiziki aktivlik – müntəzəm hərəkət qan dövranını yaxşılaşdırır və immunitet cavabı aktivləşdirir. Stressin azaldılması – uzunmüddətli stress immuniteti zəiflədir. Zərərli vərdislərdən uzaq durmaq – siqaret və alkoqol immunitet hüceyrələrinin fəaliyyətini zəiflədir. Peyvəndlər və profilaktik müayinələr – yoluxucu xəstəliklərin qarşısını vaxtında alır. İmmunitet sistemini güclü olan insanlar infeksiyaya xəstəliklərə qarşı daha davamlıdır, xəstəlikləri yüngül keçirir və daha tez sağalır. Ona görə də sağlam həyat tərzini, düzgün qidalanma və vaxtında tibbi nəzarət hər kəs üçün ən etibarlı qoruyucu tədbirdir”.

Səbinə Hüseynli

Azərbaycanı Zəfərə, Qələbəyə aparan tarixi gün 27 sentyabr 2020-ci il doğma torpaqlarımızı işğaldan azad etmək, ölkəmizin sərhədlərini təxribatlardan qurtarmaq, Qarabağda erməni hökmranlığını başa çatdıracaq hərbi-siyasi gücümüzün ortaya qətiyyətlə qoyulduğu, milli birliyimizin, dəyanətimizin, qüdrətimizin sözünü dediyi ləyaqətli və şərəfli zamandır. 27 Sentyabr Azərbaycan Respublikasında Anım Günüdür. Xalqımız II Qarabağ müharibəsində qəhrəmanlıqla döyüşən, ölkəmizin ərazi bütövlüyü yolunda canlarından keçən əsgər və zabitlərini, bütün şəhidlərini dərin ehtiramla anır! 27 sentyabr ədalətsiz tarixi prosesi dəyişdi. Bu gün xalqımız, milyonlarla insan İkinci Vətən müharibəsində qazandığımız Zəfəri böyük ictimai hissi ilə yaşayır.

Anım günü - tarix yazan qəhrəmanlarımıza böyük ehtiram!

AZƏRBAYCANI ZƏFƏRƏ, QƏLƏBƏYƏ APARAN TARİXİ GÜN

Həmin tarixi gün ölkəmizdə İkinci Qarabağ müharibəsinin başladığı gün Anım Günü kimi qeyd olunur. Bu gün Ermənistanın Azərbaycana qarşı 2020-ci il sentyabrın 27-dən başlayan hərbi təcavüzünə cavab olaraq, işğal altındakı torpaqların azad edilməsi məqsədilə Vətən müharibəsinin başladığı gündür. Azərbaycan Respublikasında 2020-ci il sentyabrın 27-dən noyabrın 10-a qədər davam edən İkinci Qarabağ müharibəsində həyatını itirən şəhidlərin xatirəsinin anılması Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 2020-ci il dekabrın 2-də imzaladığı "Azərbaycan Respublikasında Anım Günü'nün təsis edilməsi haqqında" Sərəncamına əsasən qeyd edilir. Azərbaycan dövləti və xalqı Vətən müharibəsində iştirak etmiş mübariz oğulların, bütün şəhidlərimizin ruhuna ehtiram göstərir, xatirəsini uca tutur. Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş, Azərbaycan Bayrağını işğaldan azad edilən torpaqlarımızda dalğalandırmış, ölkəmizin ərazi bütövlüyü yolunda canlarını fəda etmiş əsgər və zabitlərimizə, bütün şəhidlərimizə dərin ehtiram əlaməti olaraq, hər il sentyabrın 27-si Azərbaycan Respublikasında Anım Günü kimi qeyd edilir. Həmin tarix heç vaxt yaddaşlardan silinməyəcək. Bu bizim qürur günümüzdür. Azərbaycanı Zəfərə, Qələbəyə aparan tarixi gündür.

27 sentyabr 2020-ci il səhər saatlarında Ermənistan Silahlı Qüvvələrinin genişmiqyaslı təxribat törədərək cəbhəboyu zonada yerləşən Azərbaycan ordusunun mövqelərini və yaşayış məntəqələrini içiçaplısilahlar, minaatanlar və müxtəlif çaplı artilleriya qurğularından intensiv atəşə tutdular. Ermənistan ordusunun döyüş aktivliyinin qarşısını almaq, müli əhalinin təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə Azərbaycan ordusunun komandanlığı tərəfindən qoşunların bütün cəbhə boyu sürətli əks-hücum əməliyyatı başlaması barədə qərar verildi. Qarşıdurmalar nəticəsində Ermənistanda hərbi vəziyyət və ümumi səfərbərlik, Azərbaycanda isə hərbi vəziyyət və komendant saati, 28 sentyabrda qismən səfərbərlik elan edildi. Bu Azərbaycan reallıqlarıdır.

"44 GÜNLÜK MÜHARİBƏ AZƏRBAYCANIN TAM QƏLƏBƏSİ İLƏ NƏTİCƏLƏNDİ"

Qarşıdurmalar qısa müddətdə sürətlə alovlandı və İkinci Qarabağ müharibəsinə çevrildi. 44 gün davam edən müharibədə Azərbaycan hər gün qələbə sevincini yaşadı. Noyabrın 8-də 28 illik həsrətdən sonra Azərbaycan xalqı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edən və rəmzi mənə daşıyan Şuşa

şəhəri işğaldan azad edildi. Dövlət başçısı çıxışında "44 günlük müharibə Azərbaycanın tam Qələbəsi ilə nəticələndi", - deyə bildirib: "44 günün hər bir günü qəhrəmanlıq dastanı idi, hər bir gündə biz şəhidlər verirdik, qan tökürdük və irəliyə gedirdik. Hər gün biz irəliyə gedirdik. 44 gün ərzində bir gün də olmayıb ki, biz geriye addım ataq. Ancaq irəli

gedirdik, şəhidlər verərək, qan tökərək, xalqımız birləşərək və biz birləşib bu Qələbəni şərəfləndirdik".

Xüsusi olaraq qeyd edək ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli istiqamətində dövlət başçımız yorulmadan səylər göstərmiş, danışıqlar aparmışdır. Azərbaycan tərəfi regionda davamlı sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq mühitinin bərqərar olması istiqamətində, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin ədalətli həlli istiqamətində ardıcıl addımlar atmışdı. "2018-ci ildə Ermənistanda hərbi cinayətkarlar Köçəryan-Sarkisyan rejimi devrildi", - deyən Azərbaycan Prezidenti bizim Ermənistanın yeni hökumətinin ciddi şəkildə danışıqlarda iştirak edəcəyi ilə bağlı müəyyən ümidlərimizin olduğunu bildirib: "Biz Ermənistandan gələn istənilən müsbət siqnala cavab verməyə hazır idik. 2018-2019-cu illər keçmiş təmas xəttində ən sakit dövrlərdən biri idi. Lakin Azərbaycanın müsbət addımlarına baxmayaraq, Ermənistanda rejimin dəyişməsi real dəyişikliklərlə nəticələnmədi. Ermənistanın yeni hökuməti də Azərbaycanla dinc qonşuluq əvəzinə, işğalın davam etdirilməsi yolunu seçdi. Münaqişənin son iki il ərzində Ermənistan qəsdən danışıqlar prosesini məhv etdi. Ermənistan hökuməti "Qarabağ Ermənistandır və nöqtə" və "bir qarış belə işğal olunmuş torpaq qaytarılmayacaq" kimi bir sıra təxribatçı bəyanat və hərəkətlərə yol verdi".

"BÜTÜN ÖLKƏLƏR AZƏRBAYCANIN ƏRAZI BÜTÖVLÜYÜNÜ TANIYIR"

Azərbaycan tərəfi regionda davamlı sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq mühitinin bərqərar olması istiqamətində, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin ədalətli həlli istiqamətində ardıcıl addımlar atmışdı. Münaqişənin həlli üçün hüquqi və siyasi addımlar beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri, BMT Təhlükəsizlik Şurasının 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələri, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı (ATƏT) və digər beynəlxalq təşkilatların müvafiq sənəd və qərarlarına əsaslanırdı. BMT Təhlükəsizlik Şurası düşməncilik aktlarının dərhal dayandırılmasını, işğalçı qoşunların Azərbaycan Respublikasının bütün işğal edilmiş ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb etdi. Qətnamələrin heç biri Ermənistan tərəfindən yerinə yetirilmədi. "Bütün beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır. Bütün ölkələr Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyır", - deyən Azərbaycan Prezidenti bildirib ki, beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində qəbul edilmiş qərar və qətnamələr Qarabağın Azərbaycana məxsus olduğunu açıq-aydın təsbit edir: "BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsində deyilir ki, erməni silahlı qüvvələri dərhal, tam

və qeyd-şərtsiz işğal edilmiş torpaqlardan çıxarılmalıdır. Otuz ilə yaxındır ki, bu qətnamələr kağız üzərində qalır. Otuz ilə yaxındır ki, Minsk qrupu çərçivəsində danışıqlar aparılır və bunun sonunda Ermənistan muntəzəm olaraq hərbi təxribatlar törətməklə danışıqlar prosesini iflic vəziyyətə salıbdır".

"İKİNCİ QARABAĞ MÜHARİBƏSİ DƏ BİZİM GÜCÜMÜZÜ GÖSTƏRDİ, MÜASİRLİYİ GÖSTƏRDİ"

Qısa bir məsafədə Azərbaycan Ordusu uğurlu əməliyyat keçirərək, 30 ilə yaxın zamanda işğal altında qalmış torpaqlarını erməni təcavüzkarlarından azad etdi. 44 günlük müharibə ərzində Azərbaycan işğal olunmuş ərazilərinin böyük bir hissəsini, o cümlədən Cəbrayıl, Hadrut, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı və Şuşa şəhərlərini azad etdi. Ümumilikdə, döyüş meydanında 300-dən çox şəhər və kənd azad edildi. Ermənistan 2020-ci il noyabrın 10-da kapitulyasiya aktına imza atmağa məcbur oldu. Beləliklə, Ermənistan öz qoşunlarını Azərbaycanın digər ərazilərindən – Ağdam, Laçın və Kəlbəcərdən çıxarmağa məcbur edildi.

"Mənfur düşmənin əlində əlverişli mövqelər olmasına, relyefin onlara böyük üstünlük verdiyinə, 30 il ərzində 5-6 xətdən ibarət müdafiə istehkamları qurduğuna baxmayaraq onlar geri getməyə məcbur oldular. 44 günlük müharibə zamanı Azərbaycan Silahlı Qüvvələrində bir nəfər də olsun fərari olmayıb. Ancaq Ermənistan ordusunda 10 mindən çox fərari olub", - deyə Prezident bildirib. 44 gün ərzində ordumuz böyük bir döyüş yolu keçdi. Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin bildirdiyi kimi, İkinci Qarabağ müharibəsi də bizim gücümüzü göstərdi, müasirliyi göstərdi: "Çünki biz XXI əsrin müharibəsini aparmışıq və bu gün artıq sirr deyil ki, dünyanın aparıcı hərbi məktəblərində İkinci Qarabağ müharibəsindəki əməliyyatlarımız, bizim uğurlarımız, Qələbəmiz öyrənilir".

Azərbaycanın Vətən müharibəsindəki qələbəsi onun şanlı səhifəsinə yazılıb. Müzəffər Ali Baş Komandanın dediyi kimi, "Biz yeni reallıq yaratmışıq. Biz qan tökərək, cəsarət göstərərək, düşməni qovaraq yeni reallıq yaratmışıq. Bu gün hər kəs bizimlə hesablaşmalıdır və hesablaşacaqdır. Bəli, başqa yolları, çarələri yoxdur. Əks təqdirdə, "dəmir yumruq" yenə qılınc kimi başlarının üzərindədir və hər an yenidən işə düşə, sarsıdıcı zərbəsini endirə bilər".

"BİZ ŞƏHİDLƏRİMİZLƏ, QAZİLƏRİMİZLƏ FƏXR EDİRİK"

Azərbaycan 44 günlük Vətən müharibəsində öz torpaqlarını işğaldan azad edərək, həmin ərazilərdə üçrəngli bayrağını dalğalandırdı. 30 illin həsrətinə, ağrı və acısına son

qoyuldu. Bu gün bu qələbəni bizlərə yaşadan şəhidlərimizin ruhu qarşısında baş əyirik. Onlar Azərbaycanın yeni tarixini yazdılar və adları tariximizə əbədi həkk olundu. "Biz şəhidlərimizlə, qazilərimizlə fəxr edirik, eyni zamanda, Vətən müharibəsində qəhrəmanlıq göstərmiş hərbiçilərimizlə, əsgər-zabitlərimizlə fəxr edirik. Onların qəhrəmanlığı, onların fədakarlığı heç vaxt unudulmayacaq. Biz bütün dünyaya göstərdik ki, Azərbaycan xalqı böyük xalqdır, Azərbaycan xalqı bu ədalətsizliklə heç vaxt barışmaq fikrində deyildi", - deyə dövlətimizin başçısı qeyd edib.

44 günlük Vətən müharibəsinin milli iradə, milli ruh, milli ləyaqət təntənəsi olduğunu vurğulayan Prezident deyib: "Biz Qələbəni döyüş meydanında qazandıq. 300-dən çox şəhər və kənd döyüş meydanında işğaldan azad edildi. Biz qan tökərək, şəhidlər verərək bu Qələbəni əldə etdik və düşməni məcbur etdik ki, bizim qabağımızda diz çöksün və kapitulyasiya aktına imza atsın. Həmin düşməni ki, 30 il ərzində bizə meydan oxuyurdu, 30 il ərzində Azərbaycan xalqının şərəf və ləyaqətini tapdalamağa çalışırdı. Ağzınlaşmış, harınlamış, quduzlaşmış, qudurmuş düşməni bizim qabağımızda diz çökdü, ağ bayraq qaldırdı, təslim oldu və məcbur oldu ki, noyabrın 9-dan 10-na keçən gecə kapitulyasiya aktına imza atsın. Bunun nəticəsində yüzlərlə şəhər və kənd bir güllə atmadan, bir şəhid vermədən geri qaytarıldı".

İki il əvvəl sentyabrın 19-da antiterror tədbirləri keçirildi. Cəmi 23 saat 43 dəqiqə ərzində keçirilən əməliyyatın əsas məqsədi Qarabağda qanunsuz yerləşdirilmiş erməni silahlı qüvvələrinin zərərsizləşdirilməsi, onların hərbi obyektlərinin məhv edilməsi və Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tam təmin olunması idi. Əməliyyat zamanı Azərbaycan Ordusu müasir hərbi texnika və yüksək dəqiqlikli vasitələrdən istifadə edərək strateji mövqelərdə yerləşdirilmiş qanunsuz erməni silahlı qüvvələrini sıradan çıxardı. Beləliklə, Ağdərə, Xoçavənd, Xocalı və Xankəndidən separatçıların qovulması ilə ölkəmizin suverenliyi və ərazi bütövlüyü tam bərpa olundu.

Tarixi Qələbəmizlə Azərbaycan xalqı düşməndən qisas aldı, şəhidlərimizin qanı yerdə qalmadı. Heç şübhəsiz, tarixi Zəfərin qazanılmasında xalqımızın milli həmrəylik, eləcə də ölkəmizdə fəaliyyət göstərən siyasi qüvvələrin birlik nümayiş etdirərək Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qətiyyətli mövqeyinə birmənalı dəstək göstərməsinin mühüm rolu var. Vətənin bütövlüyü uğrunda mübarizədə qəhrəmanlıq göstərən əsgər və zabitlər, arxa cəbhədə çalışan müli şəxslər, ümumilikdə, Azərbaycan xalqı cəsarət və qətiyyət göstərərək, bir yumruq kimi birləşərək düşməni sarsıdıcı zərbələr endirdi. Bu gün öz ərazi bütövlüyünü və tarixi ədaləti bərpa etmiş Azərbaycan regionda yeni reallıqlar yaratmışdır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Müasir şəhərsalma və nəqliyyat infrastrukturunun inkişafında ictimai nəqliyyat sistemlərinin rolu əvəzsizdir. Böyük şəhərlərdə əhalinin artması və nəqliyyat sıxlığının gündən-günə artması yeni və alternativ nəqliyyat vasitələrinin tətbiqini zəruri edir. Bu baxımdan, Bakı şəhərində tramvay və metrobus sistemlərinin yaradılması ideyası həm ekoloji, həm də sosial-iqtisadi baxımdan aktual və mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Sürətli, rahat və qənaətcil ictimai nəqliyyat vasitələri kimi tanınan tramvay və metrobus xətləri, şəhərdaxili hərəkətliyin optimallaşdırılması və avtomobil sıxlığının azaldılması istiqamətində mühüm rol oynaya bilər. Bu yazıda, Bakıda tramvay və metrobus nəqliyyat sistemlərinin yaradılmasının zəruriliyi, potensial üstünlükləri və tətbiq imkanları araşdırılacaq.

Tramvay şəhərin nəqliyyat sisteminde aşağıdakı rolları oynaya bilər:

1. Yeni yaşayış zonaları üçün əsas xətt
2. Yeni məhəllələrə metro xəttinin çəkilməsi çətin və bahalı ola bilər, tramvay daha ucuz və sürətli qurula bilər.
3. Avtobuslar bəzən sıxlıqda ilişib qalır,

Bakıda tramvay yollarının çəkilməsi nələrə səbəb olacaq?

tramvay üçün ayrılmış rels və prioritet siq-nallar varsa, daha stabil və vaxtında nəqliyyat təmin edə bilər.

5. Yüksək səmərə axını olan istiqamətlərdə tramvay avtobusların əvəzinə istifadə edilə bilər, beləliklə avtobus sıxlığını, dayanma başlanma səbəbi ilə yaranan gecikmələri azaldacaq.

Məsələ ilə bağlı nəqliyyat eksperti Aslan Əsədov S A-ya açıqlamasında bildirib ki, tramvay və trolleybus xətlərinin çəkilməsi

əlbəttə ki, şəhər infrastrukturuna töhfə verəcək, yeni imkanlar yaradacaq.

Onun sözlərinə görə, bu layihələr həm şəhər infrastrukturunda yeniliklərə, həm də turizm axınına və turizmin inkişafına müsbət təsir göstərəcək:

"Eyni zamanda, bu, nəqliyyat axınlarının tənzimlənməsi baxımından da önəmlidir. Planlaşdırmaya əsasən, ilk növbədə Bulvar ərazisindən, daha sonra Mehdiabad ərazisindən, "Seabreeze" və digər istiqamətlərdən xətlər çəkilməsi nəzərdə tutulur. Bütün

bunlar nəqliyyatın inkişafına müsbət təsir edəcək, həmçinin şəhər mühitinə yeni ab-hava gətirəcək. Yeni, şəhər sakinlərinin gözləntilərinə uyğun kompleks bir nəqliyyat həlli formalaşacaq. Bununla yanaşı, nəqliyyat vasitələrinin hərəkət üstünlüyü və axınların düzgün bölüşdürülməsi də təmin oluna-caq. Məsələn, metro artıq Bulvar ərazisindən və ya "Seabreeze" tərəfdən gələn insan axınıni tənzimləmək üçün daha məqsəduyğun olacaq. Bu layihələr kompleks yanaşma ilə insanların gündəlik həyatına

yır, xüsusilə pik saatlarda.

Sabit cədvəllə, prioritetləşdirilmiş siq-nallar və mümkün müstəqil rels xətti varsa, tramvay avtobusdan daha stabildir.

Avtobusların qəza, yol sıxlığı, hava şəraiti kimi dəyişkən problemləri tramvaylara nisbətən daha az təsir edir.

3. İqtisadi təsirlər

İnfrastruktur yatırımları (rel sləri, dayana-caqlar, stansiyalar) yerli tikinti sektoruna iş imkanları yaradacaq.

Tram xətti olan bölgələrdə daşınmaz

birbaşa müsbət təsir göstərəcək və biz bunu çox müsbət dəyərləndiririk".

Tramvay xətlərinin çəkilməsi aşağıdakı üstünlükləri verə bilər:

1. Ətraf mühitin qorunması və hava keyfiyyətinin yaxşılaşması

Elektrik tramvayları tullantı qazları buraxmır, kollektiv nəqliyyatın iştirakını artırmaqla avtomobillərin istifadəsini azaldır karbon, toz hissəcikləri və s. emissiyalarında azalma.

Səs-küy və vibrasiya avtobus və avtomobillərə nisbətən daha az ola bilər, xüsusilə müasir tramvay texnologiyasının tətbiq olunduğu yerlərdə.

2. Səmərin tutumunun və səmərəliliyin artması

Tramvay adətən daha çox səmərin daşı-

əmləkin dəyəri arta bilər.

Turizm baxımından estetik və rahat nəqliyyat xətti şəhərin imicini yaxşılaşdırır.

4. Şəhərsalma baxımından: planlı inkişaf və şəhər formalaşması

Rel yollarının xətti boyunca yüksək sıxlıqla yaşayış və kommersiya sahələrinin inkişafı mümkündür (transit oriented development).

Avtomobil sıxlığının azaldılması və yol sahəsinin daha səmərəli istifadəsi – piyadalar, velosipedçilər, yaşlılıqlar üçün yer ayrılması.

İctimai nəqliyyatın əlçatanlığının artırılması – xüsusilə metro stansiyalarından və avtobus xətlərindən uzaq məhəllələr üçün.

Bəs, dünyada bu sistem necə tənzimlə-nib?

Dünyada tramvay sistemi bir çox şəhərdə "ictimai nəqliyyatın əsas dayaqlarından biri" kimi fəaliyyət göstərir və onun tənzimlənməsi "planlı şəhərsalma, müasir texnologiyalar və çevik idarəetmə" prinsiplərinə əsaslanır. Aşağıda müxtəlif ölkələrdən nümunələrlə bu sistemin necə tənzimləndiyini izah edirik:

Almaniya (Berlin, Frankfurt, Dresden və s.)

İnteqrasiya edilmiş nəqliyyat sistemi:

Tramvaylar metro (U-Bahn), şəhər qatarları (S-Bahn) və avtobuslarla vahid biletdən istifadə edilə bilər.

"Tram-train" modeli: Bəzi şəhərlərdə (məsələn, Karlsruhe) tramvay həm şəhər daxilində, həm də şəhərlərarası dəmir yolu şəbəkəsində hərəkət edir.

Fransa (Bordo, Paris, Strasburq)
"Şəhərsalma ilə sinxronlaşdırılmış" tramvay planlaması: yeni xətt çəkilməzdən əvvəl yaşayış və ticarət zonaları yenidən qurulur.

Dizayna və estetikaya böyük önəm verilir – relslər yaşıllıqlarla örtülür, tramvay vaqonları müasir və səssizdir.

Niderland (Amsterdam, Rotterdam)

Tramvaylar şəhəri əsas nəqliyyat vasitəsi sayılır – gündəlik minlərlə insan istifadə edir.

Tam inteqrasiya edilmiş biletdən istifadə (OV-chipkaart) – metro, tramvay,

texnologiyalar tətbiq olunur.

Türkiyə (İstanbul, Eskişehir, Antalya, İzmir)

Eskişehir və Antalya kimi şəhərlərdə tramvay sistemi yerli nəqliyyatın onurğa sütununa çevrilir.

İzmir tramvay xətləri ilə həm mərkəzi, həm də sahilboyu əraziləri birləşdirir.

İstanbulda T1 xətti (Kabataş–Bağcılar) həm turizm, həm də gündəlik nəqliyyat üçün əsas xətdir.

Birləşmiş elektron biletdən istifadə (İstanbulkart, İzmir Kart) vasitəsilə

avto-bus və qatar eyni kartla idarə olunur.

Tramvay yolları çox vaxt piyada zonalarına paralel çəkilir, bu da şəhərin insan mərkəzli inkişafını dəstəkləyir.

Yaponiya

Tramvaylar kiçik və orta ölçülü şəhərlərdə geniş istifadə olunur (məsələn, Hiroşima, Nagasaki):

Çox dəqiq cədvəl və yüksək texniki dəqiqlik.

Sakit, sürətli və sıxlıq olmayan xidmət – səmimiyyətə məmnuniyyəti çox yüksəkdir.

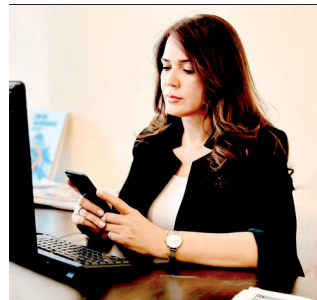
Yaşlı əhali üçün əlçatan nəqliyyat vasitəsi kimi önəmlidir.

Ətraf mühitlə uyğunlaşdırılmış sistemlər – enerji effektivliyi və təmiz

digər nəqliyyat növləri ilə inteqrasiya olunur.

Nəticə etibarilə, tramvaylar avtobuslara nisbətən daha çox səmimiyyətə daşıya bilir. Pik saatlarda ictimai nəqliyyatda sıxlığın azaldılmasına kömək edəcək. Tramvay yolları rels üzərində hərəkət etdiyindən, yol sıxlığından az təsirlənir. Bu isə vaxtında gəlmə və stabil qrafik deməkdir – səmimiyyət üçün daha etibarlıdır. Tramvay marşrutları, metro stansiyalarına və əsas avtobus xətlərinə çatmayan ərazilərdə fəaliyyət göstərə bilər. Beləliklə, bütün şəhəri əhatə edən vahid nəqliyyat şəbəkəsi yaranacaq.

Arzu Qurbanlı

Haradasan, ay qonşu?..

Mətanət Məmmədova

Biz gözümüzü dünyaya açandan qonşularımızın olduğunu görmüşük. Onlarla, necə deyirlər, bir evli olmuşuq. Hər bir işin birlikdə həllinə çalışmışıq. Qonşu evində nə işə olmayanda qonşuya diləyə gedib və sanki öz evindən götürübmüş kimi, həmin istədiyini götürüb gətirib, işi yarımçıq qalmayıb. Eləcə də digər qonşu, eynilə...

Qonşuluq, eyni zamanda, kollektiv əməyin yaşadılması forması olub. Qonşu kişilər yığışib birlikdə arx çıxarmağa, su çəkməyə gedirdilər. Toy, yas mərasimlərinə də birlikdə yollanırdılar. Şəhərdə, axşamda işləri olmayanda yığışib birinin həyətinə nörd oynayar, çay içərdilər. Qonşu qadınlar bir-birinə təndirdə çörək bişirməkdə iməci olardılar. Birlikdə xalça-palaz toxuyar, qışa azuqə hazırlayırdılar.

Söhbətin bu yerində "Tək əldən səs çıxmaz" deyimini xatırlayıram. Həqiqətən də biz gözümüzü açıb bu deyimə canlı şahidi ola-ola böyümüşük. Qonşuların birlikdə əməyini, toy-yas mərasimlərində, Novruz bayramında birlikdə iştirakını, bir-birinə can yandırmasını görürək, həqiqətən də, "tək əldən səs çıxmaz" məsələsinin nə qədər düzgün və yerində söyləndiyini təsdiq etmişik.

Qonşuların bir həyətə yığışib tut çırpmasını, samovar salıb çay süfrəsi ətrafında bir ailənin üzvü kimi deyə-gülə çay içməsinə kim görməyib? Qurban bayramında bütün qonşuların yığışaraq qurbanlıq aldığını, kəsib, paylara böldüyünü, Novruz bayramı öncəsi ilaxır çərşənbədə yandırmaq üçün tikanın, çör-çöpün birlikdə toplanmasını, tonqal ətrafında deyib-gülməyi, rəqs etməyi, birlikdə tonqalın üzərindən atlayıb "ağırlığım-uğurluğum odlara" deməsini kim görməyib, eşitməyib?

Bir xəstə olanda qonşuların yığışib ona baş çəkməyə, əsgərliyi bitirib gələn qonşu uşağının görüşünə getməsinə, nişanda, toyda qohum gəlib çıxanadək qonşuların bütün işlərdə ev sahibinə kömək göstərməsini necə, görməyən olubmu?

Analarımız qonşu qadınlarla qonşuluqdan əlavə rəfiqə idi. Axşamçağı bulaq başı onların görüş yeri olub. Bir-biri ilə dərddəşib, həm yaxşı, həm də pis olanları bölüşüblər. Yaşca böyüklər kiçik olanlara yol göstərər, səbirli olmağı məsləhət bilib. Bilmədiyi işi öyrədib. Yeri gələndə evinə gedib ev işlərində kömək edib ki, əliuşaqlıdır, çatdırı bilmir.

Qonşu qadınlar evdə bişirdikləri yeməkdən, şirniyyatdan həmişə yaxın qonşulara pay tutublar. Ona görə ki, axı bir evdə bişənini ətri həyətə yayılır, oradan da qonşunun evinə. Bu məqamlara fikir verən qadınlarımız belə incə dəyərlərin də təməlini qoyub, övladlarına da bütün bunlara riayət etməyi məsləhət görüblər.

Bir sözlə, qonşu kişilər bir-birinə ata-qardaş, qadınlar isə ana-bacı olublar. Bu yaxın münasibətlər isə təbii ki, hörmət hissini də aşılayacaqdı. Dəfələrlə olurdu ki, uşaqların bir-biri ilə sözü düz gəlmirdi, dalaşırdılar. Qonşu kişi və qadınlar onları elə başa salırdı ki, bir azdan sonra onlar heç nə olmaybmış kimi bir yerdə oynamağa başlayırdı.

Bütün bu münasibətlər qonşuların biri-biri ilə qohum olmasına da şərait yaradırdı. Onlar elçi gedir, qız alır, qız verir, qohum olurdu. Beləliklə, dənənki qonşular yeni qohumlara çevrilirdi. Uzaqdan da bu qonşuların birinin qızını almaq istəyənlər yenə də qonşuları soraylayıb tapır, ondan həmin adamın xasiyyətini, yaxşısını-pisini xəbər alırdı. Bax, qonşuluq belə dəyərlər üzərində inkişaf edirdi.

Belə bir deyim də var ki, uzaq qohumdansa, yaxın qonşu yaxşıdır. Bax, bu deyim məhraban qonşuluq münasibətlərindən yaranan bir deyimdir. Bunun kimi neçə-neçə deyimlər də formalaşmışdır qonşuluqla bağlı. Hər biri də real qonşuluq münasibətlərinə söykənən deyimlərdir.

Lakin çox təəssüf ki, artıq qonşuluq günümüzdə əvvəlki illərdə olduğu qədər deyil. İndi yuxarıda sadaladığım münasibətlər demək olar ki, qalmayıb. Odur ki, gözəl bir ənənə-qonşuluq ənənəsini itirməkdəyik.

Hələ qonşuluqla bağlı nə qalıbsa, rayonlarda qalıb, şəhərlərdə bu münasibətlər çoxdan bitib. İndi bir binada yaşayan qonşular bir-birinə Allahın salamını belə vermir. Liftə daxil olursan, salam verirsən, alan yoxdur, "sabahınız xeyir" deyirsən, heç kimdən səs çıxmır. Bax, budur şəhərlərdəki qonşuluq münasibəti. Odur ki, haradasan ay qonşu, deyək. Onları səsləyək. Bəlkə səsimizi eşidib əvvəlki münasibətləri xatırlayan qonşular olacaq. İtirməyək qonşuları və qonşuluğu...

"Böyük Qayıdış yeni hədəflərlə zənginləşdirilir"

"Böyük Qayıdış anlayışı Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasətində hələ Vətən müharibəsindən xeyli əvvəl formalaşmış. Prezident İlham Əliyevin strateji baxışının əsas məqsədlərindən biri torpaqların işğaldan azad olunması və məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qayıdışı idi. Bu istiqamətdə genişmiqyaslı Böyük Qayıdış planı hazırlanmış və azadlıqdan sonrakı dövr üçün prioritet fəaliyyətlər müəyyən edilmişdir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında millət vəkili Aydın Mirzəzadə deyib.

Deputat bildirib ki, Vətən müharibəsindən sonra aparılan ilkin monitorinqlər işğal dövründə Ermənistanın həmin əraziləri sistemli şəkildə dağıtdığını üzə çıxardı: "Yaşayış məntəqə-

MÜNASİBƏT

ləri, ictimai binalar, kommunikasiya xətləri məhv edilmiş, torpaqlar kənd təsərrüfatı üçün yararsız hala salınmışdır. Ən ciddi təhlükə isə yüz milyonlarla ABŞ dolları dəyərində minaların basdırılması idi. Bu səbəbdən bərpa prosesinin ilk mərhələsi minalardan təmizləmə işlərinə həsr olundu. Paralel olaraq kommunikasiya infrastrukturunun yenilənməsi və yaşayış məntəqələrinin salınması planı reallaşdırılmağa başladı. Artıq bir sıra şəhər və kəndlərə əhalinin geri qayıdışı təmin edilmişdir. Sosial obyektlərin – məktəblərin, xəstəxanaların, icma mərkəzlərinin inşası sürətlə aparılır. Əhalinin məşğulluğu istiqamətində həm dövlət, həm də özəl sektorun iştirakı ilə biznes layihələri həyata

keçirilir. Bu, həm də qayıdan vətəndaşların iqtisadi fəaliyyətə inteqrasiyasına şərait yaradır.

Regionun sosial-iqtisadi dirçəlişi ilə yanaşı, onun mədəni və elmi potensialı da inkişaf etdirilir. Şuşa, Laçın, Xankəndi beynəlxalq tədbirlərin keçirildiyi mərkəzlərə çevrilmişdir. Daxili turizmin inkişafı ərazilərin müasir və cəlbedici infrastrukturla təmin olunmasına əlavə stimula verir. Ən mühüm yeniliklərdən biri isə Xankəndidə Qarabağ Universitetinin yaradılmasıdır. Burada hüquq və tibb fakültələrinin fəaliyyətə başlaması Azərbaycan təhsil sisteminə yeni mərhələ hesab olunur. Qarabağ Universiteti perspektivdə beynəlxalq tələbələrə cəlb edən və elmi-tədqiqat mərkəzinə çevrilməsi nəzərdə tutulan ali təhsil ocağıdır. Böyük Qayıdış planı dinamik xarakter daşıyır və zaman keçdikcə yeni hədəflərlə zənginləşdirilir. Prezident İlham Əliyevin BMT Baş Məclisindəki çıxışında vurğulandığı kimi, hazırda on minlərlə insan işğaldan azad olunmuş torpaqlarda yaşayır və çalışır. Gələcəkdə isə bu rəqəmin yüz minlərlə, hətta milyonlarla nəfərə çatacağı gözlənilir. Aparılan quruculuq işləri bir daha təsdiqləyir ki, Azərbaycan xalqı yaradıcı xalqdır, öz torpaqlarına sahib çıxır və müstəqilliyini, suverenliyini yalnız siyasi bəyanatlarla deyil, konkret fəaliyyət və böyük layihələrin icrası ilə sübut edir".

və inkişaf, dövlətlərin daxili işlərinə qarış-mama, qarşılıqlı hörmət və əməkdaşlıqdır. Gəlin, birlikdə ikili standartların aradan qalxdığı, ədalətin selektiv olmadığı, qanunun aliliyinə hörmət edildiyi, sülhün təkəcə sözlərlə deyil, əməli addımlarla təmin olunduğu bir dünya quraq”.

Prezident İlham Əliyev BMT-nin toplantısında əhəmiyyətli məsələlərdən danışmaqla dünya liderlərinin və beynəlxalq medianın diqqətini özünə cəlb etdi. Prezident İlham Əliyev çıxışında bildirdi ki, otuz ilə yaxın müddətdə davam edən səmərəsiz danışıqlardan sonra 2020-ci ildə Azərbaycan BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə uyğun olaraq, özünümüdafiə hüququndan istifadə etməyə məcbur oldu : « Ermənistan müharibə zamanı şəhərlərimizə və kəndlərimizə ballistik raketlər atdı, onları kasetli mermilərlə bombaladı, 100-dən çox günahsız mülki vətəndaşımızı qətlə yetirdi. Azərbaycan isə müharibəni beynəlxalq humanitar hüquqa tam riayət etməklə apardı. Biz mülki şəxslərin mühafizəsini təmin etdik, qeyri-hərbi infrastrukturunu hədəfə almaqdan çəkindik. 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Silahlı Qüvvələrimiz işğal altındakı əraziləri azad etdi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü beynəlxalq hüquqa və BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələrinə uyğun olaraq bərpa etdi».

Prezident İlham Əliyev BMT-nin toplantı-

Bölgənin sülh gündəliyini Azərbaycan yazır

Azərbaycan müasir dövrün tələbinə uyğun olaraq mütərəqqi addımlar atır, islahatlar həyata keçirir. Məhz bunun nəticəsi olaraq Azərbaycan dünya miqyasında ən dinamik inkişaf edən islahatçı dövlətlər siyahısında yer tutur. Ümumiyyətlə, hər dövrün tələblərinə uyğun olaraq fəaliyyət yolu tutmaq, islahatlar aparmaq Azərbaycanın dövlətinin qurucusu Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi siyasi xəttin təməl prinsiplərini təşkil edir. Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev ikinci dəfə hakimiyyətə gəlişindən sonra bütün sahələrdə genişmiqyaslı uğurlara imza atıldı. İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması, əhalinin sosial-iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması qarşıya qoyulan vəzifələrdən olmuşdur. Bu baxımdan hər il təsdiq olunan dövlət büdcəsində sosial sahələrə ödənişlərin həcmi büdcənin əsas hissəsini təşkil edir. Bu tendensiya hər il artırılmaqla davam etdirilir.

Ona görə də, ölkəmizdə qəbul edilən dövlət büdcələri əsasən sosial büdcələr hesab olunur. Hələ 1998-ci ildə Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü və müəllifliyi ilə Azərbaycanda ölüm hökmü ləğv edilmişdir. Dahi Öndərimiz Heydər Əliyev dəfələrlə çıxışlarında bildirmişdir ki, ölüm cəzasının mövcud olması və tətbiqi insan ləyaqətinə zidd hesab edilir: “İnsan ləyaqətinə, bütövlükdə insan hüquqları ideyasına zidd olan ölüm cəzasının tətbiqi, hansı dəlillərə əsaslandırılmasından asılı olmayaraq demokratik cəmiyyətdə qeyri-insan və amansız tədbir kimi qiymətləndirilir”.

Beləliklə, məhz Dahi Öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Milli Məclis 1998 - ci il fevralın 10 - da Şərqdə ilk dəfə olaraq Azərbaycanda ölüm cəzasının ləğv edilməsi barədə qanun qəbul etmişdir. Ölüm cəzası-

nın ləğvi Azərbaycanın hüquqi-demokratik dövlət quruculuğu yolunda olmasını bir daha sübut edir. Bununla bağlı Ulu Öndərimiz Heydər Əliyevin insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında 22 fevral 1998-ci ildə imzaladığı Fərmanında qeyd olunur ki, Azərbaycan Respublikasının ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilmiş Konstitusiyasında insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsi dövlətimizin ali məqsədi kimi bəyan edilmişdir.

Azərbaycan azad, demokratik dünyanın bir hissəsinə çevrildi

Azərbaycan dövləti siyasi-hüquqi potensialından tam istifadə etməklə bu məqsədə nail olmaq və müvafiq hüquqi mexanizmlər yaratmaq üçün tədbirlər görür. Konstitusiyada irqindən, milliyyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən, əqidəsindən, siyasi və sosial mənsubiyyətindən və sair hallardan asılı olmayaraq hər bir insanın hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi qanunvericilik, icra və məhkəmə orqanları qarşısında ümdə vəzifə kimi qoyulmuşdur. Artıq hüquq və ədalətə söykənən, vətəndaş cəmiyyətinin və bazar iqtisadiyyatının inkişafına tam zəmanət verən qanunvericilik bazasının əsası qoyulmuş və onun təkmilləşdirilməsi davam etdirilir. Ölkəmizdə demokratik cəmiyyətin formalaşdırılması üçün hər cür şərait yaradılmışdır. Azərbaycanda çoxpartiyalılıq əsasında demokratik yolla parlament seçilmiş, siyasi plüralizm, şəxsiyyət, söz, mətbuat, vicdan azadlıqları, insan hüquqlarının müdafiəsi və qanunun aliliyi prinsipləri bərqərar olmuşdur. Ardıcıl surətdə həyata keçirilən köklü iqtisadi, sosial və hüquqi islahatların təməlinə insana qayğı, insan ləyaqətinə hörmət dayanır.

Davam etdirilən siyasətin ana xəttini əhalinin sosial, iqtisadi vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, ölkənin hərbi qüdrətinin artırılması, dünya birliyində mövqelərini daha da

möhkəmləndirməkdir. Tam qətiyyətlə demək olar ki, Azərbaycanda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə möhtəşəm uğurlara, nailiyyətlərə imza atılır. Bu isə onu təsdiq edir ki, Ulu Öndərimizin siyasi xəttinin dönməzliyi və davamlılığı ən yüksək səviyyədə təmin olunur. 44 günlük Vətən Müharibəsində 30 illik erməni işğalında olan torpaqlarımızın azad edilməsi bunu əyani sübutu sayılır. 2023-cü il sentyabrın 19 - da başlayan və 23 saat 44 dəqiqə çəkən anti-terror əməliyyatları ilə Qarabağdakı separatçıların təmizlənməsi, terrorçuların tam şəkildə tərkisilah edilməsi və bununla da ölkəmizin suverenliyinin təmin olunması Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu siyasətin uğurla davam etdirildiyini bir daha təsdiqlədi.

Bölgədə sülh və sabitlik təmin olunur

Artıq bölgəmizdə sülh bərqərar olmaqdadır. Yaxın vaxtlarda isə Naxçıvan Muxtar respublikası ilə Azərbaycanın qərb rayonlarını birləşdirəcək Zəngəzur dəhlizi açılacaq. Bununla bağlı 2025-ci ilin avqustun 8-də Vaşinqtonda Azərbaycan və ABŞ Prezidentlərinin, eləcə də Ermənistanın baş nazirinin iştirakı ilə sənəd imzalanıb, Birgə Bəyannamə qəbul edilib. Ümumilikdə qeyd etmək olar ki, Prezidentimiz İlham Əliyevin avqust ayında ABŞ-a səfəri yadda qalan və uzun illər mətbuatın diqqət mərkəzində qalacaq səfər oldu. Bununla bağlı BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında çıxışı zamanı Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, Azərbaycan yeni bir dövrə qədəm qoyub : “Biz həm müharibəni udduq, həm də sülhü qazandıq. İşğala son qoyduq və bərpa işlərinə başladığımız. Ədalət zəfər çaldı, suverenlik möhkəmləndi və sülh də-fakto təmin olundu. Biz bu müsbət təcrübəmizi paylaşmağa hazırıq. Son illərdə əldə etdiyimiz nailiyyətlər yalnız Azərbaycanın qələbəsi və uğuru deyil. Bu, həm də beynəlxalq hüququn sonda mütləq üstünlük təşkil etməsinin sübutudur. Bizim baxışlarımız aydındır. Bunlar beynəlxalq hüquqa əsaslanan sülh

sında çox maraqlı və diqqətçəkən çıxışında BMT-nin müvafiq strukturları ilə Azərbaycan arasında səmərəli əməkdaşlığından, Azərbaycanın BMT-nin bir sıra mühüm tədbirlərinə ev sahibliyi etməsindən danışdı. Bildirdi ki, Azərbaycanda 2016-cı ildə Sivilizasiyalar Alyansı üzrə Qlobal Forum və 2024-cü ildə BMT-nin İqlim Dəyişikliyi üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransı - COP29 keçirilib. Azərbaycanın BMT-nin humanitar fəaliyyətinə verdiyi töhfələr - müxtəlif münafişə zonalarına humanitar yardımlar, təbii fəlakətlərin aradan qaldırılmasına maliyyə vəsaitinin ayrılması - donor ölkə kimi Azərbaycan indiyədək 140-dan artıq xarici ölkəyə humanitar yardım göstərib. COVID-19 pandemiyası dövründə Azərbaycan 80-dən çox ölkəyə maliyyə və humanitar dəstək verib.

Ümumilikdə fakt ondan ibarətdir ki, BMT-nin toplantısında Prezident İlham Əliyevlə görüşmək istəyən dövlət başçıları, iri maliyyə korporasiyalarının rəhbərlərinin sayı kifayət qədər çox idi. Bütün bunlar Cənubi Qafqazda sülh və sabitlik təşəbbüsünü kimi mövqeyini daha da gücləndirmiş Azərbaycana olan marağın göstəricisidir. Prezidentimiz İlham Əliyev vaxt məhdudiyyəti səbəbindən onunla görüşmək istəyənlərdən yalnız bir neçəsini qəbul edib, söhbətləşə bildi. Onların arasında Finlandiya, Yunanıstan, Keniya, Portuqaliya, Bolqarıstan liderləri, Avropa Şurasının baş katibi, ABŞ-nin böyük investisiya şirkətlərinin rəhbərləri və digərləri var.

Bir sözlə, Dahi Öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu siyasəti uğurla davam etdirən ölkə Prezidenti İlham Əliyevin yürütdüyü iqtisadi, siyasi və hüquqi islahatların əsasını ölkəmizin daha qüdrətli, əhalinin firavan həyatının təmin olunması dayanır. Əminliklə demək olar ki, Azərbaycan qarşıya qoyulan yeni vəzifələrə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə tam şəkildə nail olunur.

İLHAM ƏLİYEV

Azərbaycanın beynəlxalq miqyaslı yarışlara, festivallara, qlobal forumlara, konfranslara ev sahibliyi etməsi ölkəmizin elmə, təhsilə, mədəniyyətə, idmana və digər sahələrə olan diqqəti ilə yanaşı, bu və ya digər sahələrdə qazanmış olduğu uğur və nailiyyətlərin təsdiqidir. Beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi mürəkkəb bir mexanizmə malik olduğundan təşkilatçılıq, təhlükəsizlik, iqtisadi imkanların mövcudluğu da həlledici rola malikdir ki, ölkəmizdə bütün bu və ya digər tədbirlərin yüksək səviyyədə təşkili öz həllini tapır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin davamlı və məqsədyönlü fəaliyyətinin nəticəsidir ki, Azərbaycan dünyada aparıcı idman ölkələrindən biri kimi tanınır. Azərbaycanda keçirilən dünya və Avropa çempionatları bir daha sübut etdi ki, həqiqətən də, Azərbaycanda idman uğurla və sürətlə inkişaf edir. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi: "İdman Azərbaycanda dövlət siyasətidir. Dövlət bu istiqamətdə öz siyasətini apararkən idmanın hərtərəfli inkişafına nail ola bilmişdir".

nin təhlükəsiz giriş-çıxışı və parklanması ilə birlikdə idman arenasının ümumi sahəsi 12 hektardan çoxdur.

Bildiyimiz kimi, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Gəncə şəhər stadionunun yenidən qurulması işlərinin layihələndirilməsi və həyata keçirilməsi məqsədilə "Gəncə şəhər stadionunun yenidən qurulması ilə bağlı tədbirlər haqqında" Sərəncam imzalamışdı. Qeyd edək ki, Gəncə şəhər stadionu Azərbaycanın ən böyük klub stadionudur. 1959-1963-cü illərdə inşa edilən Gəncə şəhər stadionu 1964-cü ildə istismara verilib. Son illərdə stadionun tamaşaçı tribunaları yararsız vəziyyətə düşdüyündən və texniki cəhətdən istismarı mümkün olmadığından fəaliyyəti qismən həyata keçirilirdi. Burada bir sıra məşhur oyunlar keçirilib. Azərbaycan Premyer-liqasının 2015/2016-cı il mövsümündə tamaşaçı sayında rekord vuran "Kəpəz" futbol klubunun çempionat ərzində 18 ev oyununu Gəncə şəhər stadionundan 240 min 650 azarkeş izləyib. Ən çox tamaşaçı 2016-cı il fevralın 14-də XXI turda keçirilən "Kəpəz"—"Qarabağ" görüşündə qeydə alınıb – 20 min 400 tamaşaçı.

Prezident İlham Əliyevin 2023-cü ildə

Ancaq özünü, öz yaxınlarını, öz torpağını qorunmalıdır. Ona görə idmanın inkişafı, sadəcə olaraq, idman nəticələri əldə etmək üçün vasitə deyil, idmanın inkişafı xalqın sağlamlığıdır və Azərbaycan xalqı sağlam olmalıdır".

Müasir dövrümüzdə Azərbaycanda yüksək intellektual səviyyəyə, vətənpərvərlik hissinə, milli düşüncəyə malik gənclər mühiti formalaşıb. Gənclər siyasəti gənc nəslin ictimai-siyasi həyatdakı rolunun artmasına, ölkənin aparıcı qüvvəsinə çevrilməsinə, bütövlükdə, kreativ gəncliyin formalaşmasına geniş imkanlar açıb. Ölkəmizdə gənc nəslin problemlərinin həlli, onların cəmiyyət həyatında layiqli iştirakının təmin olunması, milli-mənəvi dəyərlərə bağlılığının möhkəmləndirilməsi üçün dövlət səviyyəsində bütün zəruri tədbirlər həyata keçirilir. Xalqımızın qəhrəmanlıq tarixini yazanlar da gənclərdir. Qazanılan uğurlar, bir daha onu sübut edir ki, hər bir gənc ölkə qarşısında

müasir Olimpiya İdman Kompleksi tikilmişdir. Bakıda isə bu gün ən müasir idman infrastrukturunu mövcuddur. Əvvəlki illərdə tikilmiş idman obyektləri əsaslı təmir olundu və eyni zamanda, son illərdə bir neçə böyük stadion, idman zalı inşa edildi. Onların arasında əlbəttə ki, təxminən 70 min tamaşaçı yeri olan Olimpiya Stadionunu qeyd etməliyəm", - deyər Azərbaycan Prezidenti bildirib. Milli Gimnastika Arenası, Su İdmanı Sarayı və Bakı Atıcılıq Mərkəzinin tikintisi böyük investisiya tələb edən müasir idman qurğularıdır. Eyni zamanda, Bakıda idman şəhərciyi fəaliyyət göstərir". Bakı Olimpiya Stadionu, Tofiq Bəhramov adına Respublika Stadionu, Bakı Su İdmanı Sarayı, Bakı İdman Sarayı, "Baku Crystall Hall", Bakı Tennis Akademiyası, Heydər Əliyev adına İdman Arenası, "Bakcell Arena", Bakı Atıcılıq Mərkəzi, Bakı Ekspo Mərkəzi və digər idman kompleksləri müxtəlif növ yarışların keçirilməsinə imkan verir.

Azərbaycan III MDB Oyunlarına start verir

Avropa İdman Paytaxtları və Şəhərləri Federasiyası Bakı şəhərini 2026-cı il üçün dünyanın "İdman Paytaxtı" seçməsi təsədüfə hal deyil. Azərbaycanda əhalinin sağlamlığının möhkəmləndirilməsi, yüksək standartlara uyğun mövcud idman infrastrukturunu və idmanın təbliği üçün görülən nümunəvi fəaliyyət yüksək qiymətləndirilib.

Ölkəmizin ev sahibliyi etdiyi idman tədbirlərinin sayı ildən-ilə artır. Respublikamız artıq özünü dünya səviyyəli genişmiqyaslı tədbirlərin etibarlı təşkilatçısı kimi təsdiq edib. Azərbaycan dəfələrlə dünyanın hər yerindən ən yaxşı idmançıları və minlərlə tamaşaçı toplayan əhəmiyyətli idman hadisələri üçün arenaya çevrilib. Müxtəlif illərdə Azərbaycan 2015-ci il birinci Avropa Oyunlarına, 2017-ci il IV İslam Həmrəyliyi Oyunlarına, 2019-cu il Avropa Gənclər Olimpiya Festivalına, 2019-cu il UEFA Avropa Liqasının finalına, 2020-ci il futbol üzrə Avropa çempionatının dörd matçına, 2016-cı ildən Bakıda hər il keçirilən Formula 1 yarışlarına ev sahibliyi edib. Bütün bu hadisələr Azərbaycanın regionun idman mərkəzi kimi imicini gücləndirməklə yanaşı, ölkəmizin yüksək səviyyədə təşkilatçılıq, inkişafı etmiş infrastruktur və qonaqpərvərliyini nümayiş etdirdi.

III MDB OYUNLARI GƏNCƏDƏ

Azərbaycanın ilk dəfə ev sahibliyi etdiyi III MDB Oyunlarına start verilecək. 13 ölkədən ümumilikdə 1624 idmançının iştirak etdiyi III MDB Oyunlarının açılış mərasimi sentyabrın 28-də, bağlanış tədbiri isə oktyabrın 8-də Gəncə Şəhər Stadionunda olacaq. Ölkəmizin ikinci böyük şəhəri olan Gəncə bu gün, sözün əsl mənasında, özünün yeni inkişaf dövrünü yaşayır. Son illər şəhərdə aparılan geniş abadlıq və quruculuq işləri demək olar, bu qədim şəhərin simasını başdan-başa dəyişib. Salınan yeni park və xiyabanlar, əsaslı şəkildə yenidən qurulan küçə və prospektlər, eləcə də ən müasir üslubda inşa edilən binalar Gəncəni Avropanın inkişaf etmiş şəhərləri səviyyəsinə yüksəldib.

Qeyd edək ki, MDB Oyunlarının keçirilməsi üçün Gəncə Stadionun ərazisində köməkçi məşq meydançaları və Futbol Akademiyası binası tikilib. Yeni layihəyə görə stadionun ərazisi genişləndirilərək 10,4 hektara çatdırılıb. Nəqliyyat vasitələri-

imzaladığı Sərəncama əsasən, Gəncə şəhər stadionunun yenidənqurma işlərinin layihələndirilməsi və həyata keçirilməsi üçün Prezidentin ehtiyat fondundan ilkin olaraq bir milyon manat ayrıldı. UEFA-nın 4-cü kateqoriya standartlarına uyğun inşa edilən stadionun tamaşaçı tutumu layihə üzrə 15 min 343 yerlikdir. Stadionda fiziki imkanları məhdud tamaşaçılar üçün müvafiq sayda oturmaqlar, media və VIP zonalar mövcuddur. Burada, həmçinin futbolçular üçün soyunub-geyinmə, konfrans, tibb, hakimlər, texniki heyət üçün otaqlar və digər zəruri sahələr də müasir səviyyədə qurulub. Stadionun daxilində biletlə satış, müxtəlif ictimai işə obyektləri, avtodaşınacaq və nəzarət-buraxılış məntəqələri yaradılıb. Stadion UEFA tələblərinə uyğun işıqlandırma, səs, yayım, internet, havalandırma, təhlükəsizlik və digər zəruri sistemlər ilə təchiz olunub. İdman qurğusunun ərazisində də geniş abadlıq və yaşıllaşdırma işləri həyata keçirilib.

Müxtəlif idman yarışlarının keçiriləcəyi Gəncə şəhər stadionunun inşası, ilk növbədə, uşaqlar və yeniyetmələr arasında futbol ilə marağı daha da artıracaq, futbolla məşğul olmaq istəyənlərə geniş imkanlar yaradacaq. Bölgələrimizdə yeni idman komplekslərinin yaradılması, köhnələrinin əvəzinə müasir idman qurğularının inşası ümumilikdə ölkəmizdə idmanın kütləvililiyini təmin etməklə yanaşı, gənc nəslin sağlam yetişməsi baxımından da böyük rol oynayır. Bu layihə, eyni zamanda, ölkəmizin III MDB Oyunlarının yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün gördüyü işlərdən biridir.

MÜZƏFFƏR ÖLKƏNİ TƏMSİL EDƏN İDMANÇILARIMIZ

İdman sahəsinə ayrılan diqqət və göstərilən qayğı gənclərin bu sahəyə olan marağını artırır. Kütləvi olaraq bu sahəyə axın var. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində vurğulayıb ki, idmanın kütləvililiyini təmin edərək biz xalqımızın sağlamlığını qoruyacağıq və bizim gənclərimiz, gənc nəsl sağlam olacaq - həm fiziki cəhətdən, həm mənəvi baxımdan: "Çünki fiziki cəhətdən güclü insan adətən öz gücündən yalnız çətin məqamda istifadə etməlidir. Güclü insanda özünə əminlik var. Fiziki cəhətdən güclü insan heç vaxt ondan zəif insana qarşı zor tətbiq etməməlidir.

qoyulan böyük məqsədi və məsuliyyəti dərk edir. 44 günlük Vətən müharibəsində gənclərimiz vətənpərvərlik nümayiş etdirdilər. Yüksək milli ruhlu gənclərimiz Ali Baş Komandanın əmri ilə torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. 30 illik həsrətə son qoyuldu.

"Biz ləyaqətli xalqı və böyük hörmətə layiq olan ölkəni təmsil edirik" – deyər Prezident qeyd edib ki, siz idmançılar bundan sonra, sizdən sonra gələn nəsillər həmişə müzəffər ölkəni təmsil edəcəksiniz: "Bizim Qələbəmiz əbədidir, biz Qarabağı düşməndən azad edən xalqıq və o torpaqlarda həyat yaradan, həyat quran xalqıq".

ƏN MÜASİR İDMAN INFRASTRUKTURU

Azərbaycan Prezidenti Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkə həyatının bütün sahələrində olduğu kimi, idmanın inkişafına yönəlmiş qərarların qəbulu, tədbirlərin reallaşması idman sahəsində ölkəmizin yüksək beynəlxalq nüfuz qazanmasına səbəb olub. İdmanın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, idmançıların peşəkar səviyyədə hazırlanmasına göstərilən qayğı öz müsbət nəticəsini verib. Müxtəlif idman növləri - güləş, futbol, intellektual oyunlar, şahmat və s. növlərdə Azərbaycan Avropanın və dünyanın diqqətindən kənarda qalmayıb. İdmana ayrılan diqqətin nümunəsidir ki, mötəbər idman yarışları, tədbirlər ölkəmizdə davamlı olaraq təşkil olunub. Əlbəttə ki, müasir dövrümüzdə idman sahəsində gerçəkləşdirilən dövlət siyasəti, Olimpiya ideallarının təbliği, müasir Olimpiya kompleksləri və digər tədbirlər nəticəsində, ölkəmiz mötəbər beynəlxalq idman yarışlarının keçirildiyi məkana çevrilməklə yanaşı, idmançılarımız mötəbər yarışların qalibi olub.

Son illərdə Bakıda və bütövlükdə, Azərbaycanda idman infrastrukturunun yaradılması istiqamətində böyük işlər görüldü. "Təkcə onu demək kifayətdir ki, Azərbaycanın bölgələrində 50-yə yaxın

İndi, nəinki paytaxt Bakıda, demək olar ki, ölkəmizin bütün bölgələrində müasir Olimpiya idman kompleksləri fəaliyyət göstərir.

QÜDRƏTLİ VƏ TƏHLÜKƏSİZ MƏKAN

Son illərdə dünyada ən sürətli templərlə inkişaf edən ölkəyə çevrilən Azərbaycanda 300-dən çox beynəlxalq yarış keçirilib. Dünyanın idman ictimaiyyətinin diqqətini çəkən Azərbaycanda ən irimiqyaslı yarışlar yüksək səviyyədə təşkil olunur. Bu yarışların Azərbaycanda keçirilməsi bir daha inkişaf etmiş bir dövlət olaraq, hər bir sahədə olduğu kimi, idmanda da ölkəmizə böyük imic qazandırır. Dünyaya əminliklə bəyan etdiyi gücünü, qüdrətini və təhlükəsizlik tədbirlərinə cavabdehliyini göstərərək. Yeniyetmə cüdoçuların Avropa çempionatı, bədii gimnastika üzrə 27-ci dünya çempionatı, sərbəst güləş və yunan-Roma güləşi üzrə 24-cü dünya çempionatı, görmə qüsurlu para-olimpiyaçı cüdoçular arasında Avropa çempionatı, bədii gimnastika üzrə 25-ci Avropa çempionatı, qılıncoynatma üzrə gənclər və kadetlər arasında dünya çempionatı, gənclər arasında boks üzrə dünya çempionatı və s. uğurla keçirilib.

Bu yarışların Azərbaycanda keçirilməsi, inkişaf etmiş bir dövlət olaraq, hər bir sahədə olduğu kimi, idmanda da ölkəmizə böyük imic qazandırır. Bütün bu uğurlar onu göstərir ki, gənc nəslin fiziki və mənəvi cəhətdən sağlam yetişməsinə dövlətimiz daim diqqət mərkəzində saxlayır. Məhz bu diqqət və qayğı Azərbaycanın qarşısındakı illərdə idmanda daha böyük uğurlara imza atacağını deməyə əsas verir. Bu gün ölkəmizdə cəmiyyətin inkişaf edən bütün sahələri kimi idman da öz çiçəklənmə dövrünü yaşayır. Yüksək səviyyəli idman infrastrukturunun yaradılması və olimpiya idman komplekslərinin inşa edilərək xalqımızın ixtiyarına verilməsi bunun təzahürüdür.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

“Təşəbbüslər Azərbaycanın beynəlxalq miqyasda etibarlı tərəfdaş olduğunu təsdiqləyir”

“Azərbaycan bu gün beynəlxalq aləmdə yüksək nüfuz və söz sahibi, müstəqil siyasət həyata keçirən dünyaya həmrəylik çağırışı edən dövlət kimi tanınır. Prezident İlham Əliyevin və birinci xanımı Mehriban Əliyevanın sentyabrın 22-də BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında iştirak etmək üçün ABŞ-yə işgüzar səfəri, səfər çərçivəsində ölkə Prezidentinin qatıldığı hər bir tədbir, hər bir görüş Azərbaycanı, dövlətimizin başçısına olan hörmət və etimadın bariz nümunəsidir”. Bu sözləri S A-ya açıqlamasında deputat Pərvin Kərimzadə deyib.

Onun sözlərinə görə, Prezident cənab İlham Əliyevin BMT Baş Assambleyasının 80-ci yubiley sessiyasına -“Birlikdə daha yaxşı: 80 il və daha çox sülh, inkişaf və insan hüquqları naminə” mövzusunda həsr olunmuş sessiyaya ədaləti təmin edən və sülh yaranan lider kimi qatılması Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun təsdiqi oldu: “Qlobal gündəlikdə duran məsələlərə aid, o cümlədən dünyanın bəzi yerlərində davam edən münaqişələr, Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri, iqlim böhranı və digər mövzularda müzakirələr aparıldığı beynəlxalq tədbirdə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin iştirakı Azərbaycanın milli maraqlarının müdafiəsi, həm də qlobal problemlərin həllinə töhfə baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bəşəriyyəti təhdid edən məsələlərin həlli istiqamətində hər zaman beynəlxalq birliyi

həmrəyliyə səsləyən və bu prosesə yüksək töhfə vermək üçün təşəbbüslərlə çıxış edən Azərbaycan bu gün artıq dünya birliyinin sadəcə iştirakçısı deyil, həm də beynəlxalq gündəliyin formalaşmasında fəal rol oynayan tərəfdərdir. 150-dən çox dövlət və hökumət başçıları, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrini bir araya gətirən dünyanın ən mühüm platformasında Azərbaycanın fəal mövqeyi onu deməyə əsas verir ki, müasir dövrdə ölkəmiz təkcə regionda deyil, qlobal miqyasda etibarlı tərəfdaş kimi qəbul olunur. Azərbaycan 1992-ci il martın 2-dən BMT üzvüdür.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi sayəsində Azərbaycan BMT platfor-

masından beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə daha çox cəlb etməyə başladı. Dahi rəhbər 1994-cü ilin sentyabr ayında BMT Baş Assambleyasının 49-cu sessiyasında iştirakı ilə Azərbaycanla BMT arasında məzmunlu tərəfdaşlığın əsası qoyuldu. 1995-ci ilin oktyabrında BMT-nin 50 illik yubileyi ilə bağlı keçirilən BMT Baş Assambleyasının xüsusi təntəhəli iclasında iştirak edən Ulu Öndər bu qurumun yüksək kürsüsündən mövcud qlobal problemlərə dair Azərbaycanın prinsiplər mövqeyini açıqlamış, xüsusilə Ermənistanın təcavüzünün aradan qaldırılması ilə bağlı beynəlxalq səylərin artırılmasına çağırırmışdı. Ulu Öndər 2000-ci ilin sentyabr ayında BMT-

nin Minillik Zirvə Toplantısında da iştirak edib, çıxışında qlobalizasiya mövzusunda toxunub, həmçinin Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik məsələlərinə Azərbaycanın verdiyi töhfələri xüsusilə qeyd edib.

Ölkəmizin xarici siyasətində BMT ilə əlaqələrin inkişafına mühüm önəm verən Prezident cənab İlham Əliyev bu qurumun sessiyalarında hər zaman diqqəti artıq həllini tapmış Qarabağ probleminə yönəldib, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi 4 qətnamənin hələ də yerinə yetirilmədiyini bəyan edib. Prezident İlham Əliyevin 2017-ci il sentyabrın 20-də BMT-nin Baş Assambleyasının 72-ci sessiyasının açılışında etdiyi çıxış Azərbaycanın Ermənistanı siyasi-diplomatik zərbəsi kimi tarixə düşdü. Artıq Qarabağ problemi başa çatıb, Azərbaycan dövləti torpaqlarını işğaldan azad edib, özünün ərazi bütövlüyünə nail olub. Beləliklə, dövlətimiz BMT Təhlükəsizlik Şurasının məlum 4 qətnaməsinin yerinə yetirilməsini təmin edib. Prezident İlham Əliyevin ABŞ-a səfəri göstərir ki, Azərbaycan beynəlxalq münasibətlərdə artıq müşahidəçi və ya kənar iştirakçı deyil, proseslərə təsir göstərən, qlobal gündəliyi formalaşdıran dövlətə çevrilib. Enerji, nəqliyyat və iqlim dəyişiklikləri ilə bağlı təşəbbüslər Azərbaycanın həm regional, həm də beynəlxalq miqyasda etibarlı tərəfdaş olduğunu təsdiqləyir. Bu realıq isə Azərbaycanın yaxın gələcəkdə qlobal əməkdaşlığın əsas mərkəzi oyunçularından biri olacağını göstərir”.

Arzu Qurbanlı

“27 sentyabr Azərbaycan tarixində ən önəmli günlərdən biridir”

“27 Sentyabr göstərdi ki, ideoloji baxımdan da təsisatlanmağı bacarmışıq. Bu tarix Azərbaycan tarixində ən önəmli günlərdən biridir. Ona görə ki, bu gün sadəcə Azərbaycan dövlətinin gücünün sübut olunduğu tarix deyil, eyni zamanda milli yaddaşımızın və vətənpərvərlik hisslərimizin cuşa gəldiyi, ləyaqətimizin bərpa olunduğu gündür”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, politoloq Şəbnəm Həsənova deyib.

Onun sözlərinə görə, illər ərzində Ermənistan və ona havadarlıq edən məkirli qüvvələr bir yandan bizə təlqin etməyə çalışırdılar ki, məsələnin hərbi həll variantı mövcud deyil, digər yandan isə danışıqları tormozlamaq üçün bütün güclərini səfərbər edirdilər: “Zənnimcə, ən qorxulu amil o idi

ki, ədalət məfhumunu bizə fərqli şəkildə təlqin etməyə çalışırdılar. Belə olmasa idi, dünya nizamına nəzarət edən ən böyük təsisat verdiyi qətnamələri icra edərdi.

Bu təsisatda köklü səlahiyyətlərə malik dövlətlər işğalçı ilə işğala məruz qalan dövlət arasında açıq fərq qoyan bəyanatlar verəmədilər, sanksiya tətbiq etmədilər. Əksinə, nəyin şahidi olduq? Dişsiz, ünvansız bəyanatların, söz xətrinə deyilən sözlərin, bərlibəzəkli cümlələrin. Bir milyondan artıq məcburi köçkün və qaçqınların fundamental hüquqları görməzdən gəlirdi. Dünyada beynəlxalq hüquq deyil, güc amilinin həlledici olduğunu gören uzaqgörən Azərbaycan Lideri zamanı qabaqlamağı bacardı. Müzəffər Ali Baş Komandanımız hər zaman deyir ki, “Zəfərimizi qəhrəman əsgər və zabitlərimizə borcluyuq”.

Azərbaycan xalqı həqiqətən də öz igid və mərd oğullarının sayəsində Zəfər qazandı. Ədaləti bizə vermədilər, biz ədaləti özümüz təmin etdik. Açdığımız bu yol, bu ciğir dünyada böyük dövlətlərin selektiv yanaşmasının qurbanına çevrilən xalqlara imkan yaratdı.

Əldə etdiyimiz Zəfərin igid oğullarımızın canı-qanı bahasına qazandığını deyən Azərbaycan Prezidenti şəhidlərin ruhunu hər zaman uca tutur. Hər bir çıxışının əvvəlində və sonunda onları böyük ehtiramla yad edir, şəhidlərin ailələrinə, qazilərimizə qayğı göstərir, onların həyat və mənzil şəraitlərinin yaxşılaşdırılması istiqamətində qərarlar qəbul edir, müvafiq tapşırıq və tövsiyələr verir.

Azərbaycanı güclü edən amil də budur: şəhidə hörmət, tarixi unutmamaq və gələcə-

yimizin daha güclü olması üçün çalışmaq. Biz illər ərzində sadəcə siyasi, iqtisadi və hərbi baxımdan deyil, ideoloji baxımdan da təsisatlanmağı bacarmışıq. Bunun nəticəsi idi ki, hər bir azərbaycanlının ürəyi səngərdəki əsgər ilə döyünürdü. Hər bir kəs özünü öz sahəsində Müzəffər Ali Baş Komandanın əsgəri hesab edirdi. Bu gün şərəfli gündür. Biz bu şərəfli tarixi, onun anlam və önəmini dərinlən dərk etməli və gələcək nəsillərimizə ötürməliyik”.

Günel Fərzəliyeva

Şadlıq sarayları, yalnız toy və digər mərasimlərin fiziki olaraq keçirildiyi məkan funksiyasını daşımır, eyni zamanda fərdlərin həyatındakı ən mühüm sosial yaddaşların formalaşmasına vasitəçilik edən, kollektiv xatirələrin estetik çərçivəyə salındığı xüsusi bir mədəni institut rolunu oynayır. Belə məkanlarda yaddaşa həkk olunan anlar, sadəcə ailə daxilində deyil, bütöv bir toplumun dəyərlər sistemində mühüm yer tutur. Burada çəkilən bir foto yalnız şəxsi xatirə deyil, həm də dövrün mədəniyyətini, geyim zövqünü, münasibət formalarını və estetik anlayışlarını gələcəyə daşıyan sosial bir sənəd funksiyasını daşıyır. Lakin son illərdə belə bir paradoks müşahidə edilir ki, saraylar, müştərilərin öz fotoqraflarını gətirməsinə qadağa qoyur və ya əlavə ödəniş tələb edir. Bu qərar təkə fotoqrafların iş imkanlarını məhdudlaşdırmır, eyni zamanda müştərilərin seçim azadlığına da mane olur. Toy günü kimi həyatın unudulmaz anları, müəyyən bir məkanda “yalnız sarayın fotoqrafı” modeli ilə məhdudlaşdırılır, bu isə həm peşəkarlar, həm də müştərilər üçün narahatlıq doğurur.

Bu yazıda məqsəd, sarayların tətbiq etdiyi bu qaydaların səbəblərini, təsirlərini və mümkün həll yollarını analiz etməkdir. Məhz bu səbəbdən yazı işi çərçivəsində peşəkar fotoqraf Nəriman İsgəndərzadə ilə əlaqə qurduq və mövzu barədə onun mövqeyini öyrəndik. O, mövcud durumu belə təsvir edir:

– Saraylardakı fotoqraflar öz işlərini görürlər, bu, kənardan gələn fotoqraflara birbaşa aidiyyəti olmayan sahədir. Bizim işimiz sırf bəy və gəlinlə bağlıdır, yalnız onların həyat anlarını çəkirik, saray fotoqraflarının işinə qarışmırıq. Ancaq onlar bizə mane olmağa çalışırlar. Hətta video heyəti belə kənardan gələn fotoqrafın fəaliyyətinə əngəl yaratmaq üçün bütün vasitələrdən istifadə edir. Halbuki fotoqrafiya, mahiyyətə, duyğuların sənəd kimi qorunmasıdır. Biz şəkil çəkmək xətrinə şəkil çəkmirik; əsas missiyamız həmin anların emosional dəyərini gələcəyə daşımaqdır. Onun sözlərinə görə, peşəkar fotoqraf üçün toy və mərasim çəkilişi özlüyündə bir “sənət göstəricisi” deyil. Daha çox reportaj xarakteri daşıyır və məqsəd xüsusi anları olduğu kimi saxlamaqdır. Lakin restoranlarda başqa bir problem ortaya çıxır:

– Əgər fotoqraf tanınmışdırsa, saray rəhbərliyi və ya işçilər ona müəyyən yumşaqıq göstərə bilirlər. Amma yeni başlayan və ya restoranın tanımadığı fotoqraflara münasibət tamamilə fərqli olur. Kobud davranışlara, hətta təhqirə qədər gedən hallara rast gəlmişik. Bəzi məkanlarda işçilər kənardan gələn fotoqrafa qarşı açıq şəkildə fiziki təzyiq göstəriblər. Bu artıq peşəkarlıqla heç bir şəkildə uzlaşmır. Söhbət əsasında “əsas məqsəd nədir?” sualına Nəriman İsgəndərzadə belə cavab verir:

– Burada günah nə restoran fotoqraflarındadır, nə də işçilərdə. Əsl məsələ idarəetmənin əlavə qonorar güdməsindən qaynaqlanır. Müştəri əvvəlcə razı salınır, bütün tələblərə “hə” deyilir. Amma toy gününə 1-2 gün qalmış qəfil məhdudiyyətlər ortaya çıxır ki, fotoqraf girməməlidir, əlavə ödəniş edilməlidir, ya da albom bizdən alınmalıdır. Bu, yalnız fotoqraf üçün deyil, müştərinin özü üçün də ciddi narazılıq və böyük problem yaradır. Bu vəziyyət qarşısında sual yaranır ki, bu məsələnin kökündə hansı mexanizmlər dayanır? Nə üçün müstəqil fotoqrafların iştirakı arzuolunmaz hesab edilir və müştərilər açıq-aşkar manipulyasiya edilərək aldadılır? Bu prosesin arxasında hansı sosial-iqtisadi faktorları və struktur maraqları izləmək mümkündür?

Hadisənin səthi yalnız bir “saray qaydası” kimi görünərsə də, onun arxasında iqtisadi motivlər, gəlir strategiyaları və sektordakı idarəetmə anlayışları dayanır. Eyni zamanda, sosial baxımdan, bu qadağa fotoqrafların peşə imicini zəiflədərək, sektorda uzunmüddətli qeyri-bərabərlik yaradır. Şadlıq saraylarının tətbiq etdiyi fotoqraf qadağaları təkə peşəkarlar üçün deyil, həm də müştərilər üçün ciddi sosial və iqtisadi təsirlər yaradır. Fotoqraflar üçün burada hər bir saat, hər bir çəkiliş onların iş yükü və gəlir potensialını müəyyən edir. Saraylar “yalnız sarayın fotoqrafı” prinsipi tətbiq etdikdə, müstəqil fotoqrafların bu imkanları məhdudlaşır. Nəticədə onların gəliri azalır, iş perspektivləri daralır.

Müştərilər baxımından isə vəziyyət eyni dərəcədə problemli görünür. Toy və mərasim insanların həyatında unudulmaz anlar olduğuna görə fotoqrafın seçimi böyük önəm daşıyır. İnsanlar öz bəyəndikləri və etibar etdikləri peşəkarlara müraciət etmək istəyir. Lakin sarayların qadağaları, bu hüququ məhdudlaşdıraraq, müştəri məmnuniyyətinə mənfi təsir göstərir.

Şadlıq saraylarının qapalı qanunları - Fotoqraflar niyə kənarda qalır?

Müştəri yalnız sarayın təqdim etdiyi fotoqrafla işləməyə məcbur edilir ki, bu da onların toy günündəki seçim azadlığını aradan qaldırır.

İqtisadi baxımdan, sarayların bu qadağaları əsas motivi gəlir artırmaqdır. “Yalnız sarayın fotoqrafı” modeli paket xidmət satışını gücləndirir və hər bir mərasimdən maksimum gəlir əldə etməyə imkan verir. Lakin qısa müddətli gəlir artımı, uzun müddətli perspektivdə sektorda neqativ təsir yaradır. Rəqabət imkanlarının məhdudlaşdırılması nəticəsində xidmət sahəsində yenilik və inkişaf meyilləri zəifləyir, bu isə həm ümumi keyfiyyət standartlarını aşağı salır, həm də bazarın təbii dinamiki tarazlığını pozaraq onu süni şəkildə idarə olunan bir mühitə çevirir. Qadağalar yalnız iqtisadi motivlərlə izah edilə bilməz, sosial və peşəvi nəticələr də diqqətə alınmalıdır. Fotoqrafların iş imkanlarının məhdudlaşması, müştərilərin seçim azadlığının alınması və sektorda qeyri-bərabərlik bu qaydaların əsas mənfi nəticələridir.

Şadlıq saraylarının fotoqraflara tətbiq etdiyi qadağaların arxasında bir neçə əsas səbəb dayanır və bunlar yalnız görünən iqtisadi motivlərlə məhdudlaşmır. Əslində, bu qaydaların səbəblərini anlamaq üçün həm bazar dinamikasını, həm idarəetmə strategiyalarını, həm də sosial münasibətləri analiz etmək lazımdır. Fotoqraf xidmətinin yalnız sarayın seçdiyi şəxs tərəfindən həyata keçirilməsi, əlavə paket satışını gücləndirir. Yemək, dekorasiya, musiqi və digər xidmətlər bir-biri ilə bağlıdır və müştəri alternativ seçim edə bilmir. Bu yanaşma, şadlıq sarayları üçün qısamüddətli perspektivdə əlavə maliyyə axını və gəlir maksimizasiyası təmin etsə də, uzunmüddətli dövrdə müştəri məmnuniyyəti indekslərinin enməsinə, istehlakçı davranışlarında etimad böhranının yaranmasına və seçim azadlığının məhdudlaşdırılması səbəbilə bazarda neqativ reputasiya risklərinin artmasına gətirib çıxara bilər.

Sarayların tətbiq etdiyi qaydalar həm də

idarəetmə rahatlığı təmin edir. Mərasimlər zamanı çoxlu fərqli fotoqrafların iştirakı qarışıqlığa səbəb ola bilər. Hər kəsin tərz və yanaşması fərqlidir, iş axını pozula bilər. Saraylar bu riski minimuma endirmək üçün yalnız öz fotoqraflarını işə götürür. Bu həm xidmət keyfiyyətinin standartlaşdırılmasına, həm də idarəetmənin asanlaşmasına gətirib çıxarır.

Saray üçün digər əsas məqsəd isə öz nüfuzunu və xidmət keyfiyyətini qorumaqdır. Onlar üçün müştəri təcrübəsi və təqdim olunan xidmətin keyfiyyəti birbaşa marka ilə əlaqədirdir. Xarici və ya müstəqil fotoqrafların iş keyfiyyəti və yanaşması sarayın təqdim etdiyi xidmət səviyyəsi ilə uyğun gəlməyə bilər. Buna görə də saraylar yalnız öz seçdikləri fotoqraflarla işləməyi üstün tutur ki, marka etibarını qorunsun və müştəri məmnuniyyəti yüksək səviyyədə saxlanılsın.

Saraylar üçün əlavə sosial motivlər də rol oynayır. Toy və mərasim günü hər şeyin “ideal” və “nizamlı” görünməsi sarayın imicinə təsir edir. Fərqli fotoqrafların iştirakı isə sosial baxımdan nizamsızlığa səbəb ola, mərasimin vizual uyğunluğunu və

çünki fotoqrafın yaradıcılığı və təcrübəsi sarayın sərhədləri ilə məhdudlaşdırılır. Digər məsələ isə budur ki, fotoqraflar əsas gəlir mənbələrini mərasim və toy çəkilişlərindən əldə edir. Sarayların qadağaları onların iş imkanlarını daraldır, bəzən isə tamamilə blok edir. Bu vəziyyət onların portfolio-larının zənginləşməsinə mane olur və tədricən çəkilişlərin estetik səviyyəsini aşağı salır. Rəqabət zəiflədikcə, saraylar öz monopol mövqeyini gücləndirir, lakin nəticədə xidmət keyfiyyəti və müştəri təcrübəsi zəifləmiş olur.

Lakin bu vəziyyət tamamilə dəyişdirilə bilməz deyərək düşünmək yanlışdır. Çıxış yolları mövcuddur və onlar həm sarayların, həm fotoqrafların, həm də müştərilərin maraqlarını eyni anda təmin edə bilər. Ən önəmli addımlardan biri müqavilələrin və standartların yaradılmasıdır. Saraylar və fotoqraflar arasında bağlanacaq yazılı razılaşmalar hər iki tərəfin hüquq və öhdəliklərini aydın şəkildə müəyyən etməlidir. Müştərilər müqaviləni imzalayarkən öz seçim azadlığını və hüquqlarını qoruduğunu

bilməli, fotoqraflar isə sərbəst yaradıcılıq və peşə fəaliyyətlərini təmin etməlidir. Bu, həm hüquqi balansı bərpa edir, həm də sektor daxilində etibarlı əməkdaşlıq üçün zəmin yaradır.

Peşə birlikləri isə fotoqrafların hüquqlarını qorumaqda və sektorda davamlı əməkdaşlıq yaratmaqda əsas rol oynayır. Onlar müqavilə standartlarını hazırlaya, saraylarla dialoq qura və hər hansı hüquqi ziddiyyət halında müdafiə təmin edə bilərlər. Uzunmüddətli perspektivdə bütün bu addımlar birləşdikdə, sektor həm müştəri məmnuniyyətini artırır, həm fotoqrafların yaradıcılıq imkanlarını genişləndirir, həm də sarayların iqtisadi strategiyalarını qoruyaraq dayanıqlı və etibarlı bir ekosistem yarada bilər. Ədalətli əməkdaşlıq modeli tətbiq edildikdə, hər kəs qazanır: müştəri seçim azadlığını saxlayır, fotoqraflar peşə imkanlarını artırır, saray isə gəlir və marka nüfuzunu qoruyur. Ən önəmlisi budur ki, fotoqraflar bu qadağaları yalnız məhdudiyyət kimi görməsin. Bu, həm də yaradıcılıq və peşə etikasını yüksəltmək üçün bir çağırışıdır. Müasir bazarda uğur qazanmaq üçün sərhədləri aşmaq, öz fərqli tərzini göstərmək və müştərilərə unudulmaz anlar təqdim etmək hər bir fotoqrafın gücündədir. Qadağalar yalnız motivasiya ola bilər. Daha yaradıcı yanaşmaq, yeni əməkdaşlıq yolları tapmaq və peşəkar şəbəkəni gücləndirmək üçün bir fürsət. Sonda, sektorun gələcəyi yalnız sarayların qərarlarından deyil, fotoqrafların inamından, yaradıcılığından və peşəkarlığından asılıdır. Hər bir çəkiliş, hər bir an, hər bir yaradıcı seçim fotoqrafların gücünü və dəyərini göstərir. Qadağalar keçicidir amma yaradıcılıq və peşəkarlıq isə qalıcıdır.

Nigar Şahverdiyeva

Ötən gün Xırdalanda yenə azyaşlı uşaq itlərin hücumuna məruz qalıb. Bu hal artıq uzun illərdir yaşanır, körpə uşağa, məktəbliyə, qadınlara, qocalara hücum edərək yaralayan, hətta ölümünə səbəb olan küçə heyvanları bundan əvvəl də gündəm olub. Sahibsiz itlərin küçələrdən yığılması məsələsi isə nə vaxt gündəm olsa, heyvansevərlərin etiraz səsi də bir o qədər çox yüksəlir.

Heyvan sığınacaqları işə yararır?

Qeyd edək ki, 2019-cu ildə paytaxtın Balaxanı qəsəbəsində "Toplan" sahıbsiz itlərə qayğı mərkəzi yaradılıb. Ərazisi 2500 kvadratmetrə yaxın olan mərkəz üç inzibati-təsərrüfat binasından ibarətdir. Burada itlərin saxlanması üçün xüsusi yerlər - volyerlər, karantin-reabilitasiya qəfəsləri yaradılıb. Ərazi abadlaşdırılıb, işıqlandırma və havalandırma sistemləri qurulub. Qurumun əmək-

hücum etməsinin, onların sterilizasiya olub-olmaması ilə heç bir əlaqəsi olmadığı da iddia olunur. Ümumiyyətlə, sterilizasiya hazırkı vəziyyətdə çarə deyil. Qısırlaşdırılmayan heyvanların daha aqressiv olması faktı həmçinin, ac heyvanlara da aiddir. Ac küçə itləri qrup halında gəzirlər, özləri bir ərazi müəyyənləşdirir və həmin əraziyə daxil olan yad təhlükələrə (insanlar da daxil olmaqla) hücum edir, onları ərazilərini ələ keçirmək istəyən işğalçı kimi görürlər.

Kimindir hürr küçələr: bizim, ya itlərin?

daşları Bakı ərazisində sahıbsiz itləri toplayaraq mərkəzə təhvil verirlər. Həmin heyvanlar peyvəndlənir, reproduktiv fəaliyyətlərinin dayandırılması məqsədilə müvafiq əməliyyat aparılır, yəni qısırlaşdırılır və hər bir it çiplə təmin olunur. Yardım göstərildikdən sonra itlər yenidən tutulduqları əraziyə buraxılırlar. Qayğı mərkəzinə müraciətlər üçün 1921 "Qaynar xətt" nömrəsi və 012-565-47-41 şəhər nömrəsi fəaliyyət göstərir.

Hazırda ölkəmiz küçələrdə yaşayan heyvanlarla bağlı iki yerə bölünüb. Bir tərəf sahıbsiz küçə itlərinin dərhal küçələrdən toplanması və sığınacaqlara salınmasını tələb edir, digər tərəf isə qısırlaşdırılmasını və peyvənd edilməsini, yenidən küçələrə buraxılmasını. Heyvansevərlər küçə itlərinin toplanaraq sığınacaqlara göndərilməsinə qarşıdır. Onlar hesab edir ki, heyvan sığınacaqlarında heyvanlara yaxşı baxılır. Hətta, bir çox heyvansevər, sığınacaqların "ölüm düşərgələri" olduğunu və orada heyvanlara iynə vurularaq öldürüldüyünü iddia edir.

İddia edilir ki, sığınacaqdakı heyvanlar çox çətin şərtlər altında həyatda qalmaq üçün mübarizə aparır. Heyvanların aclıqdan bir-birini diri-diri yemələrini, saylarının artdığı üçün işgəncə ilə öldürülmələrini iddia edən heyvansevərlər bildirir ki, bu həll yolu deyil, olmamalıdır. Maraqlıdır, hər gün bir uşağı parçalayan, ölümünə səbəb olan küçə itlərindən qurtulmağın təhlükəsiz həll yolu nədir?

Sterilizasiya çarədirmi?

Küçə heyvanları sterilizasiya olunmasa, yəni qısırlaşdırılmasa, cütləşmək dövrü gəldikdə aqressivləşirlər. Onlar sterilizasiya edildikdə daha itaətkar olurlar, aqressiyaları itir. Ev heyvanları saxlayan insanlar bunu asanlıqla müşahidə edə bilər. Üstəlik, erkək və dişi heyvanın müəmmədi cütləşməsi il ərzində sahıbsiz küçə heyvanlarının çoxalmasına səbəb olur. Ona görə də bu istiqamətdə görülməli olan birinci addım sahıbsiz heyvanların sterilizasiya edilmələridir. Müntəzəm sterilizasiya zamanı statistik rəqəmlərə nəzər saldıqda bir neçə il ərzində küçələrdə yaşayan heyvanların sayının iki dəfə azalacağı, səkkiz il ərzində isə tamamilə yox olacağı görünür.

Lakin heyvanların toplaşaraq insanlara

Heyvanlar (xüsusilə itlər) instinktlə hərəkət edən canlılardır. Qısırlaşdırma uzun müddətdə onların sayını azaldacağı üçün yalnız nəsilartırmalarına nəzarət baxımından faydalı olacaq. Lakin, vəziyyətin nəzarət altına alınması üçün küçədəki bütün itlərin hamısını sterilizasiya edib, 15-20 il gözləmək lazımdır ki, sayları azalsın. Qobuda baş verən sonuncu hadisəyə nəzərən deyə bilərik ki, bizim o qədər vaxtımız yoxdur.

İtlər niyə uşaqları hədəf alıb?

Hazırkı vəziyyətdə küçələrdəki itlər real təhlükə mənbəyidir və insanlara qarşı hədə ehtiva edir. İstənilən inkişaf etmiş ölkədə heyvan həyatı insan həyatından qiymətli deyil. Belə ölkələrdə küçələrdə sahıbsiz heyvanları görmək olmur. Çünki bu heyvanların yeri, onların soyuqdan donub öldüyü, maşın altında qaldığı, xəstəliyə yoluxub öldüyü, insanlara hücum etdiyi küçələr deyil.

Əslində, heyvan hücumlarının bir çoxunun uşaqlara qarşı baş verməsinin səbəbləri var. Uşaqlar bəzən heyvanlara qarşı amansız ola, onu daşla, dəyənəklə vura və qısnaya bilirlər. Xüsusilə böyük tələfdən heyvana mərhəmət hissi öyrədilməyən, küçə heyvanlarına zərər verməyin nələrə səbəb ola biləcəyi barədə məlumatlandırılmayan uşaqlar çoxdur. Heyvan müdafiəçiləri iddia edir ki, əgər uşağa sahıbsiz heyvanlara sevgi ilə

yanaşmaq öyrədilsə bu cür hallar baş verməz. Çünki fitrən heç bir heyvanda, insanlara qarşı nifrət və ya aqressiya yoxdur.

Heyvanlar, onlara göstərilən münasibətə uyğun reaksiya verir. Məsələn, daim küçədə zorakılıq görən və ya insanlar tərəfindən şiddətə məruz qalan bir itin, insanlara aqressiv reaksiya verməsi normaldır. Eləcə də, daim başı sığallanan, şəfqət görən itin insanlara qarşı yumşaq davrandığı iddia edilir. Lakin tarix və hadisələr, sahibini parçalayaraq yeyən itlərin olduğunu da göstərir. Heyvan müdafiəçiləri deyir ki, küçə itlərinə yaxınlaşmazdan əvvəl ona icazə verin sizi qoxulasın, ona sizi tanıması üçün imkan yaradın. Heyvanlar yemək yeyərkən onu narahat edə biləcək hərəkət olarsa aqressiv reaksiya verə, yaxınlaşan insana hücum edə bilərlər.

Onların evlərini əllərindən almışdıq

İnsanlar şəhərləri, insanlara görə dizayn edib. Biz, küçələri, yolları, prospektləri özümüzlə görə tikdik, onların təbii yaşayış yerlərini əllərindən aldığımız. Təəssüf ki, küçədə yaşamaq uğrunda daim mübarizə gedir. Çünki, onla-

rın təbii yaşayış yerlərini dağıdaraq tikdığımız binalar, ucaldığımız göydələnlər onların həyatını çox çətinləşdirdi. Küçələrdə yaşayan heyvanlar gününün çoxunu qida axtarışında keçirirlər, qidaları da insanların sıx məskunlaşdığı ərazilərdən tapa bildikləri üçün sürü halında yaşayış yerlərimizə gəlirlər. Olanlar da bundan sonra olur.

Bu dünya bütün canlıların, eləcə də küçə heyvanlarının evidir. Uyğun həll yollarını təbiq etməklə küçələrdəki sahıbsiz heyvanlarla dinc yaşamaq mümkündür. Sadəcə, onların sterilizasiya olunması və qida ilə təmin olunması bu həll yollarından ən vacibidir. Küçə itlərinin sterilizasiya olmasına etiraz edən heyvansevərlər də var. Onlar bunu, onların hüquqlarının məhdudlaşdırılması kimi qiymətləndirirlər. Lakin unutmamaq lazımdır ki, küçələrdə sahıbsiz itlər çox ağır şəraitdə yaşayırlar, insanlar üçün təhlükə yaradırlar və həddən artıq çoxalırlar ki, bu da insanlardan əlavə digər heyvanlara (məsələn, pişiklərə və digər kiçik itlərə) ziyan vurur. Nə küçələr onlar üçün təhlükəsizdir, nə də onlar küçədə olanda biz əmin-amandıyıq.

Yeri gəlmişkən, 28 sentyabr Ümumdünya Quduzluq Xəstəliyi ilə mübarizə günüdür. Quduzluq məməlilərdən, xüsusilə sahıbsiz küçə itlərindən insanlara keçə bilən quduz virusunun yaratdığı xəstəlikdir. Mərkəzi sinir sisteminə təsir edir və 100% ölümcüldür. Lakin peyvəndlə bunun qarşısı tamamilə alına bilər.

Lalə Mehralı

qları bu sahədə vəziyyəti bir az yaxşılaşdırsa da, ümumi nəqliyyatın axınında problem yaratdı və tıxacları daha da artırdı.

Alınmış yeni avtobusların da çoxu istifadəyə buraxılmır. Sosial şəbəkələrdə paylaşılan videolardan görünür ki, Zığ qəsəbəsindəki avtobus parkında gündüz vaxtı yüzlərlə avtobus dayanıb qalır. Halbuki, şəhərdə avtobus çatışmazlığı var, xüsusən pik saatlarda vəziyyət çox çətinləşir. Lakin mövcud avtobusların az hissəsini xəttə buraxırlar. Mümkün qədər az avtobusla mümkün qədər çox sərnişin daşımaq prinsipi ilə hərəkət edilir.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb.

Bakının sərnişin nəqliyyatı: problemlər və çıxış yolları

Xəbər verildiyi kimi, Bakı və Abşeron ərazisində ictimai nəqliyyat xidmətlərinin keyfiyyətini davamlı olaraq yüksək səviyyədə saxlamaq və avtobus parkının yenilənməsi üçün, dayanıqlı maliyyələşdirmə mexanizmini formalaşdırmaq məqsədilə "brutto müqavilə" sistemi tətbiq ediləcək.

Azərbaycan Yürüstü Nəqliyyat Agentliyinin (AYNA) İdarə Heyətinin sədri Anar Rzayev Avtomobil nəqliyyatı ilə müntəzəm sərnişin daşınması sahəsinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı bezi tədbirlər haqqında Fərmandan irəli gələn məsələlərə həsr edilən brifinqdə çıxışı zamanı deyib ki, Rəqəmsal İnkişaf və

xidmət üçün ödənişin bir hissəsi bu vəsaitdən, çatışmayan hissəsi isə dövlət tərəfindən ayrılan vəsait hesabına ödəniləcək.

AYNA rəhbəri qeyd edib ki, daşıyıcılar minimum resurs hesabına daha çox sərnişin daşımaq niyyətini güdürlər ki, bu da öz növbəsində hərəkət qrafiklərinə riayət olunması, avtobusların tutumundan istifadə ilə bağlı bir sıra problemlər yaradır: "Avtobusla müntəzəm sərnişindəşimə xidmətinin səviyyəsinin aşağı düşməsi sərnişinlər tərəfindən ictimai nəqliyyat xidmətinə inamsızlıq yaradır, avtobusdan istifadə arzusunu aradan qaldırır, taksilərə və şəxsi nəqliyyat vasitələrinə üz tutmasına səbəb olur, nəticədə şəhər küçələrində şəxsi nəqliyyat vasitələrinin sayının artması və nəqliyyat sıxlığının yaranması müşahidə edilir".

Məsələn, 100 sərnişini 2 avtobusla daşımaqda olsa, 1 avtobusla daşımağa üstünlük verilir. Bunu AYNA rəhbəri də etiraf edib.

Bundan başqa, marşrut xətlərinin çoxu ləğv edildiyindən, sərnişinlər əksər hallarda bir yerdən digərinə getmək üçün 2, bəzi hallarda 3 avtobus dəyişməli olurlar. Bunu da AYNA rəhbəri etiraf edib.

Marşrut xətləri və avtobusların sayı azaldığından çoxları taksi ilə və ya öz avtomobili ilə gedib-gəlməyə məcbur olurlar. Minimum əməkhaqqının 400 manat olduğu bir şəraitdə bu insanların ailə büdcəsinə böyük zərər vurur. Bundan başqa ictimai nəqliyyatın azalması şəhərdə avtomobillərin sayını artırır ki, bu da daha bir problemə rəvac verir- tıxaclar artır.

Şəhərin

bahalaşdırmada deyilir ki, xidmət yaxşılaşacaq, amma gediş qiymətindən başqa heç nə deyisimr. Belə halda qiyməti artırmaq yox, ucuzlaşdırmaq lazımdır.

Dünyanın bütün şəhərlərində aylıq bilet sistemi var, yalnız bizdə yoxdur. Müəyyən kateqoriyalara məsələn, şagirdlərə, tələbələrə pulsiz və ya güzəştli sistem var, bizdə yoxdur. Bundan başqa, əksər dünya şəhərlərində nəqliyyatda

Bütün böyük şəhərlərdə şəhərrətrafı ərazilərə, aeroporta və s. yerlərə elektrik qatarları işləyir. Bizdə isə vaxtilə mövcud olmuş six dəmiryolu şəbəkəsi ləğv edilib. Sonradan yalnız 2 xətt bərpa olunub. İndi sadəcə Bakı-Sumqayıt marşrutu üzrə 2 qatar xətti fəaliyyət göstərir. Bu sistemin işlədildiyi ölkələrdə sistem mükəmməl qurulur və avtomobillərin istifadəsi azalır. Bakıda isə alternativ sistemlər yaradılmadıq halda, avtomobillərin istifadəsi zorakı yollarla məhdudlaşdırılır.

Bakıda sərnişin nəqliyyatını normal hala gətirmək üçün bütün növ nəqliyyat sistemləri bərpa olunmalıdır. Marşrut xətləri elə qurulmalıdır ki, şəhərin hər yerindən hər yerinə 1 marşrutla getmək mümkün olsun.

Vaxtilə dağıdılan sərnişindəşimə sistemlərinin yenidən bərpası üçün indi çox böyük sərmayə tələb olunur. Bu nəqliyyat növləri bərpa edilməyə, vəziyyət gətirdikcə pisləşəcək. Hələ yaxşı ki, metro var. Yoxsa şəhərdə vəziyyət faciəvi olardı. Lakin metro stansiyalarının tikintisi də çox ləng gedir. Keçmiş Sovet respublikalarının metro olan şəhərlərində keçən 35 ildə xeyli sayda metro stansiyası tikilib, Bakıda isə cəmi 35 ildə 5 stansiya açılıb. Yürüstü sərnişin nəqliyyatındakı gərginlik bütün yükü metronun üzərinə qoyur və metro da dəhşətli dərəcədə yüklənmə ilə işləyir. Platformalarda, vaqonlarda dayanmağa yer yoxdur, sərnişinlər havasızlıqdan birtəhər olur.

Belə bir sistemlə heç bir halda normal sərnişindəşimadan söhbət gedə bilməz. Bu səbəbdən də Bakının sərnişindəşimə sistemi tamamilə yenidən qurulmalı, vaxtilə ləğv olunmuş nəqliyyat sistemləri bərpa olunmalı, yeni metrostansiyaları tikilməli, dəniz üzərindən katerlərlə sərnişindəşinması təşkil edilməli, marşrut sxemləri düzgün qurulmalıdır.

Bu səbəbdən, paytaxtın nəqliyyat və sərnişindəşimə sisteminin əsaslı islahatların həyata keçirilməsi məqsədləri tədqiqləyicidir. Bu tədbirlər yaxın illərdə bu sahədə optimal vəziyyət yarada bilər.

Elçin Bayramlı

Nəqliyyat Nazirliyi tərəfindən bəynəlxalq məsləhətçi şirkət cəlb edilməklə Bakı şəhərinin inzibati ərazisinin və Abşeronun avtobus marşrut şəbəkəsinin qiymətləndirilməsi həyata keçirilib.

"Müəyyən edilib ki, Bakı və Abşeron ərazisini əhatə edən marşrut şəbəkəsinin inteqrasiyası zəifdir, təkrar marşrutlar mövcuddur və şəhər əhalisinin 17 faizinin avtobus şəbəkəsinə çıxışı məhduddur. Avtobus marşrut şəbəkəsinin optimallaşdırılması məqsədilə şəbəkə yenidən işlənilib, marşrutlarda avtobusların sayları və hərəkət intervalları qiymətləndirilib. Yeni avtobus şəbəkəsinin tətbiqi ilə avtobuslara olan tələbatın 2800 ədəd olacağı gözlənilir".

Qeyd edilib ki, hazırda Bakıda gündəlik sərnişindəşimə fəaliyyətinə 2300 avtobus cəlb edilir. Bu il 200-dən çox avtobusun marşrut şəbəkəsinə daxil olması gözlənilir.

Model çərçivəsində gediş haqqının ödənilməsindən əldə edilən gəlir tənzimləyici orqanda toplanacaq, daşıyıcı tərəfindən göstərilən

Göründüyü kimi, Bakının sərnişindəşimə sisteminə (hazırda yeganə yürüstü ictimai nəqliyyat növü kimi qalan avtobuslar) həll olunmayan problemlər çoxdur. Uzun illərdir ki, bu sahədə vəziyyəti düzəltmək cəhdlərinə baxmayaraq, hələ də normal sərnişin nəqliyyatı sistemi formalaşmayıb. Bəs bu problemnin əsas səbəbləri nədir?

Hazırkı vəziyyətin çətinliyini anlamaq üçün 20-25 il əvvəlki vəziyyətə baxmalıyıq. 2000-ci illərdə Bakıdakı yürüstü sərnişin nəqliyyatı növləri ləğv edildi- tramvay, trolleybus, elektrik qatarları. Halbuki, bu sistemlər daha çox sərnişin daşıyırdı və nizamlı işləyirdi. Onların yerini çoxsaylı mikroavtobuslar və taksilər tutdu. Nəticədə şəhərdə sıxlıq artdı, sərnişinlərin daşınmasında xaotik vəziyyət yarandı. Sonrakı dövrlərdə qalan son yürüstü ictimai nəqliyyat növündə vəziyyəti düzəltmək üçün yeni avtobuslar alındı, marşrut sxemləri işləndi və s. Lakin problem aradan qalxmıdı. Artıq avtobuslar tıxaclar da qalır və xaos yaranırdı. Bezi küçələrdə yaradılan avtobus zola-

mərkəzi hissələrində müasir avtobuslar xəttə buraxılıb. Ancaq şəhərrətrafı yerlərdə həttə 90-cı illərin avtobuslarını da görmək mümkündür. Həmin avtobuslar heç bir təhlükəsizlik normalarına cavab vermir. Qırıq-sökük, xarab vəziyyətdədirlər. Avtobuslar tez-tez yolda qalır, qəza törədir. Ancaq söhbət gediş haqqına gələndə onların sərnişinləri komfortlu avtobuslarla eyni məbləği ödəməlidirlər.

Bahalı avtobuslar almaqla da iş bitmir. Xidməti optimal təşkil etmək lazımdır. Bir çox ölkələr var ki, avtobusları bizimkilərdən daha ucuz və sadədir. Ancaq, çox sistemli şəkildə hərəkət edir. 300 minlik avtobusları biz ağızına qədər dolu istifadə edirik, nəticədə onlar daha tez sıradan çıxır.

Son illərdə gediş haqqı 2 dəfə artırılıb. Halbuki, yeni avtobuslar 3 dəfə daha az yanacaq xərci ilə işləyir. Onların çoxu sıxılmış qaz və elektrikle işləyir ki, bu da sərnişindəşimada maya dəyərini aşağı salır. Daha ucuz yanacaqdan istifadə edildiyi halda gediş haqqını bahalaşdırmaq nəyə lazımdır? Hər

gediş haqqı bir neçə saat qüvvədə olur və sərnişin 1 biletlə 2-3 marşrutdan istifadə edə bilər. Yaxud da, gün ərzində 1-ci gedişdən sonrakı gedişdə 50 faiz qiymətlə, 3-cü və digərlərində isə pulsuz gedə bilər. Bizdə isə bunların heç biri tətbiq olunmur.

Hazırda Bakının sərnişindəşimə sahəsi dünyada ən bəbədlərindən biridir. Bakı dünyanın bəlkə də yeganə iri şəhəridir ki, burada yürüstü ictimai nəqliyyat növlərinin yalnız biri fəaliyyət göstərir. Uzun illərdir ki, tramvay sisteminin bərpa ediləcəyi haqda məlumatlar buraxılısa da, hələ ki bu sahədə heç bir iş görülməyib.

Dünyanın bütün böyük şəhərlərində və paytaxtlarında çox sayda sərnişindəşimə növləri fəaliyyət göstərir. Bir zamanlar bizdə də olan tramvay, trolleybus, elektrik qatarları və s. sistemləri mövcuddur. Dünyada bir çox liman şəhərlərində həttə katerlərlə daşıma mövcuddur. Elə bir sistem qurulur ki, sərnişinlər rahat şəkildə mənzil başına çatı bilərlər.

Toylarda zəhərlənmə halları artır - SƏBƏB NƏDİR?

Ölkə ərazisində keçirilən toy mərasimlərində zəhərlənmə halları müşahidə edilir. İnsanlar xoş günlərində qidalar-dan zəhərləndikdə bəzən restoranlar, bəzən isə onları yoxlamalı olan qurum-lar tənqid obyektinə çevrilir. İddialara görə, zəhərlənmələr əsasən evdə hazır-lanan qidalar-dan qaynaqlanır. Hətta elə yerlər var ki, məsələn toy sahibi sadəcə zəlin pulunu verir, bütün yeməkləri özü gətirir. Həmin qidalar hansı vəziyyətdə hazırlanır, ümumiyyə-tlə bu qidalar yoxlanılırmı?

Məsələ ilə bağlı qida mütəxəssisi Seymur Qafarov SİA-ya açıqlamasında bil-dirib ki, daha çox rayonlarda populyar olan menyü toyları adlandırılan əvvəlcədən toy məclislərinin keçirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş müəssisədə rəhbərle danışaraq yalnız zal icarəyə götürülür: "Bütün qidalar toy sahibləri tərəfindən hazırlanılır. Belə olduğu təqdirdə bunlara nəzarət ictimai işə müəssisəsindən aparılı bilinmir. Bəzən bu qida-lar həyətlərdə, qapalı sahələrdə hazırlan-dığından artıq müvafiq qurumlar da evə daxil

Ekspert danışdı

olaraq yoxlama prosesini apara bilmir. Çünki ev qeyri-yaşayış sahəsi deyil, xüsusi icazə əsasında yoxlanış aparmaq olur. Bu məhsullar hazırlanan zaman sanitariya-gigiyə-nik normalara riayət olunmur.

Eyni zamanda heyvanı diri şəkildə alıb ev şəraitində, kустar üsullarla kəsəndə növbəti risk faktoru yara-dır. Yəni bu cür toylar-da qida təhlükəsizliyini izləmək çətin oldu-ğundan öz növbəsində risk faktoru yara-dır".

Arzu Qurbanlı

"Arsenal"ın təklifinə razılaşdı, "Real"ı şoka saldı

"Arsenal" müdafiəçisi Uilyam Saliba ilə yeni müqavilə barədə razılığa gəlib. QOL.az xəbər verir ki, bu barədə "The Athletic" məlumat yayıb. 24 yaşlı futbolçunun "topçular"la 5 illik sözleşmə imzalayacağı gözlənilir. Müqavilənin yaxın günlərdə rəsmiləşəcəyi bildirilib. Qeyd olunur ki, London klubu müdafiəçi ilə danışıqlara hələ may ayında başlayıb. "Arsenal" mövcud anlaşması 2027-ci ilin iyununda başa çatacaq futbolçunu daha uzun müddət saxlamağı planlaşdırır.

Saliba ilə "Real" da maraqlanırdı. Lakin fransalı oyunçu mart ayında açıqlamasında "Arsenal"da xoşbəxt olduğunu və London

klubu ilə titullar qazanmaq istədiyini demişdi. Mətbuatda yayılan xəbərlərə əsasən, bu qərar Madrid təmsilçisini şoka salıb. Fransa millisinin üzvü bu mövsüm Premyer Liqada 4 oyun keçirib. Onun həmçinin İngiltərə Liqa Kubokunda 1 matçı və 1 məhsuldar ötürməsi var.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

"Uşaqlarımızı artıq biz yox, cizgi filmləri tərbiyə edir"

"Biz övladımıza tərbiyə verərkən milli kökümüzə bağlı əlaqəli olan tərbiyə metodlarından istifadə edirik". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında sosioloq Lalə Mehralı deyib.

Sosioloq şərh etdi

raq formalaşmış səhv tərbiyəni bərpa etmək çox çətin və bəzən mümkünsüz olur. Bu baxımdan məsələ olduqca təhlükəlidir".

Ziya Hikmətoğlu

Baş redaktor: Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ
CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 3000